

Міністерство освіти і науки України

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Філологічний факультет

Кафедра іноземної філології та освітніх технологій

ТЕМА

«Методика навчання монологічного мовлення учнів старших класів із використанням інтерактивних технологій»

Робота на здобуття
освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 014 Середня освіта
(Англійська мова та зарубіжна література)
магістрантки II курсу, групи МА 29
Бондаренко Анастасії Володимирівни

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Бирюк Ольга Василівна

Чернігів 2025

Роботу подано до розгляду «21» листопада 2025 року

Магістрантка

_____

(підпис)

Анастасія БОНДАРЕНКО

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____

(підпис)

Ольга БИРЮК

(прізвище та ініціали)

Рецензент

_____

(підпис)

Оксана БИКОНЯ

(прізвище та ініціали)

Кваліфікація робота розглянута на розширеному засіданні кафедри іноземної філології та освітніх технологій

Протокол № 5 від «25» листопада 2025 року

Магістрантка допускається до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

В.о. завідувача кафедри іноземної
філології та освітніх технологій

_____

(підпис)

Світлана ГЕРГУЛЬ

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1.	10
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	10
1.1. Мета та зміст навчання англомовного монологічного мовлення учнів старших класів	10
1.2. Психолого-лінгвістичні передумови навчання англомовного монологічного мовлення учнів старших класів	17
1.3. Інтерактивні технології як засіб навчання монологічного мовлення учнів старших класів на уроках англійської мови	24
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2.	33
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	33
2.1. Етапи формування англомовної компетентності в монологічному мовленні в учнів старшої школи з використанням інтерактивних технологій	33
2.2. Комплекс вправ для формування англомовної компетентності в монологічному мовленні з використанням інтерактивних технологій	39
2.3. Модель організації процесу формування англомовної компетентності в монологічному мовленні в учнів старшої школи з використанням інтерактивних технологій	51
Висновки до другого розділу	59
РОЗДІЛ 3.	61
ПРОБНЕ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	61

3.1. Організація та проведення пробного навчання	61
3.2. Констатація та інтерпретація результатів пробного навчання	66
3.3. Методичні рекомендації щодо навчання монологічного мовлення учнів старших класів із використанням інтерактивних технологій	75
Висновки до третього розділу	81
ВИСНОВКИ	83
РЕЗЮМЕ	86
SUMMARY	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

КММ – компетентність в монологічному мовленні

ІМ – іноземна мова

ММ – монологічне мовлення

ІТ – інтерактивні технології

ПФЄ – понадфразова єдність

СТЦ – ситуативно-тематичний цикл

МЦ – мікроцикл

КВ – комунікативна відповідність

ЛЗ – логічна зв'язність

МП – мовна правильність

ЖВ – жанрова відповідність

ПВ – повнота висловлювання

ВІ – вимова та інтонація

ВСТУП

Формування іншомовної комунікативної компетентності на рівні старшої школи є пріоритетною дидактичною парадигмою в сучасній освітній системі України. З огляду на інтенсифікацію глобалізаційних процесів, постійну динаміку інформаційного середовища та розширення міжкультурної взаємодії, ключового значення набуває здатність старшокласників до продуктивного та вільного вербального вираження власних ідей. Відповідно, міжнародні стандарти, зокрема «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (2003), чітко артикують вимоги до монологічного мовлення (ММ): очікується, що висловлювання будуть зв'язними, інтонаційно плавними та матимуть бездоганну логічну структуру, забезпечуючи повноцінну рецепцію та асиміляцію ключової інформації слухачами. З огляду на це, педагогічна практика вимагає відходу від традиційних методів та активізації креативного потенціалу вчителя, спрямованого на особистісно-орієнтоване навчання. Отже, виникає гостра потреба у впровадженні таких освітніх технологій, які б забезпечували максимальне залучення учнів старшої школи до мовленнєвої діяльності та посилювали їхню внутрішню мотивацію. Одним із найбільш релевантних та ефективних підходів у цьому контексті є інтерактивні технології (ІТ) навчання. Вони виступають не лише як дієвий дидактичний засіб для формування іншомовної компетентності в монологічному мовленні (КММ), але й активно сприяють розвитку ключових *soft skills* (наприклад, критичного мислення, творчості, вмінь співпраці тощо) та особистісних якостей учнів.

Питання застосування інтерактивних технологій у процесі іншомовної підготовки знайшло ґрунтовне висвітлення у науковому доробку цілої плеяди вітчизняних (С.Я. Єрмоленко, А.П. Загнітко, М.І. Пентилюк, Г. П. Мацюк) та зарубіжних науковців (Д. Браун, М. Холідей, Д. Хаймс). Хоча ці дослідники мають єдиний консенсус щодо визначення монологічного мовлення як змістовного та безперервного продукування тексту одним мовцем, вони

фокусувалися на різних його аспектах: С.Я. Єрмоленко наголошувала на комунікативній функції; А.П. Загнітко — на логічній організації та структурній цілісності; Г. П. Мацюк — на поетапності формування; М.І. Пентилюк — на структурній організації та тематичній єдності; а Д. Браун виокремлював особливості відстроченого зворотного зв'язку. Проте, незважаючи на значну дослідницьку базу, що охоплює праці з методики як української, так і англійської мов на всіх освітніх рівнях, у сучасній дидактиці все ще відчувається гострий брак системних практичних розробок, цілеспрямовано адаптованих для учнів 10-х класів. Зокрема, недостатньо глибоко висвітлені конкретні механізми інтеграції сучасних інтерактивних технологій, які є критично необхідними для ефективного формування компетентності в монологічному мовленні (КММ) саме на рівні старшої школи.

Отже, **актуальність** нашого дослідження детермінована комплексом чинників, серед яких: пріоритетні запити суб'єктів ринку праці та вищої освіти щодо сформованості у здобувачів середньої освіти високого рівня іншомовної КММ; необхідність оптимізації та диверсифікації освітнього процесу, а також об'єктивний дефіцит емпірично обґрунтованих навчально-методичних розробок і практичних рекомендацій стосовно імплементації інтерактивних технологій для цілеспрямованого формування досліджуваної компетентності на уроках англійської мови.

Об'єктом дослідження є процес формування у старшокласників англomовної КММ.

Предметом дослідження є методика формування в учнів 10-х класів загальноосвітніх навчальних закладів англomовної КММ із застосуванням інтерактивних технологій.

У зв'язку з цим **метою** дослідження є теоретично обґрунтувати, практично розробити та експериментально перевірити ефективність запропонованої в дослідженні методики формування в учнів 10-х класів

загальноосвітніх навчальних закладів англomовної КММ із використанням інтерактивних технологій.

Відповідно до визначеної мети були сформульовані такі **завдання**:

1. проаналізувати теоретико-методологічні засади навчання англomовного монологічного мовлення учнів старших класів та обґрунтувати дидактичний потенціал інтерактивних технологій у цьому процесі;
2. визначити мету, зміст та психолого-лінгвістичні передумови формування англomовної КММ в учнів старшої школи;
3. визначити етапи навчання монологічного мовлення та створити комплекс вправ для формування англomовної монологічної компетентності на основі інтерактивних технологій;
4. розробити модель організації процесу формування монологічної компетентності в учнів старших класів із застосуванням інтерактивних технологій;
5. провести пробне навчання з метою експериментальної перевірки ефективності розробленої методики навчання монологічного мовлення;
6. узагальнити результати пробного навчання та сформулювати методичні рекомендації щодо впровадження інтерактивних технологій у навчання монологічного мовлення учнів старших класів.

Реалізація окреслених завдань дослідження забезпечувалася використанням комплексу **теоретичних** та **емпіричних методів**: аналіз документів нормативно-правової бази (зокрема, освітніх стандартів, навчальних програм Міністерства освіти і науки України, чинних робочих програм); аналіз чинних навчальних посібників (підручників) для 10-го класу з метою встановлення актуального стану забезпечення навчального процесу; критичний аналіз наукової літератури з педагогіки, психології, психолінгвістики та методики за темою дослідження, що забезпечило визначення концептуальних засад роботи; пробне навчання з метою перевірки ефективності розробленої в дослідженні методики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у ньому теоретично обґрунтовано методику формування КММ із застосуванням інтерактивних технологій на уроках англійської мови в старших класах; теоретично обґрунтовано комплекс вправ для навчання англомовного монологічного мовлення на основі інтерактивних технологій; уточнено критерії відбору інтерактивних технологій для навчання монологічного мовлення старшокласників.

Практичне значення полягає у 1) відборі інтерактивних технологій для системного та цілеспрямованого навчання монологічного мовлення на уроках англійської мови в старшій школі; 2) розробці комплексу вправ до теми «Do you like sport?»; 3) створенні методичних рекомендацій щодо формування в учнів 10-х класів загальноосвітніх навчальних закладів англомовної КММ із використанням інтерактивних технологій.

Апробація основних положень і результатів дослідження проводилась на всеукраїнській відеоконференції молодих науковців і студентів «Філософія, філологія, культура, освіта: слово молоді» (м. Чернігів 25 березня 2025 року), за матеріалами якої були опубліковані тези доповіді на тему «Мета та зміст навчання англомовного монологічного мовлення учнів старших класів».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи зумовлена визначеними цілями і завданнями. Робота структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки, зокрема: 82 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Мета та зміст навчання англомовного монологічного мовлення учнів старших класів

Розуміння сутності явища або процесу в будь-якому дослідженні розпочинається з теоретичного вивчення. Цей етап є фундаментальним для визначення базових концептів і категорій, які є основою центральної теми. Слід також урахувати, що теоретична сфера характеризується гетерогенністю та включає розмаїття наукових концепцій, кожна з яких пропонує індивідуальну інтерпретацію, акцентуючи увагу на специфічних елементах. Саме дивергенція та взаємодія конкуруючих або взаємодоповнюючих наукових позицій сприяє поглибленому розумінню предмета дослідження.

Опрацювання дефініції "монологічне мовлення"(ММ) у академічних розробках вітчизняних та закордонних авторів демонструє тенденцію обумовлену вище. Проте, попри цю варіативність, серед науковців, зокрема Д. Брауна, М. І. Пентилюка, М. Холідей, Г. П. Мацюк, А.П. Загнітко, Д. Хаймса та С. Я. Єрмоленко, сформувався ключовий консенсус. Вони одностайно тлумачать ММ як вид мовленнєвої діяльності, що передбачає змістовне та відносно безперервне продукування тексту одним мовцем. Разом з тим, необхідно враховувати, що С. Я. Єрмоленко робить більший акцент на комунікативній функції монологічного мовлення, яка полягає у передачі слухачам певної інформації або впливу на їхні погляди та переконання [5]. А.П. Загнітко підкреслює важливість логічної організації та структурної цілісності монологічного висловлювання [6]. Г. П. Мацюк наголошує на поетапності формування монологічного мовлення та його композиційній завершеності [14]. М.І. Пентелюк виокремлює такі його характеристики, як структурна організація, тематична єдність і наявність

певного комунікативного завдання [23, с. 111-112]. Д. Браун звертає увагу на відстрочений у часі зворотній зв'язок з боку слухачів [31].

Отже, наші наукові пошуки, підкріплені наочними прикладами, засвідчують, що ММ — це досить складне явище, яке різні науковці розглядають під різними кутами зору. Проте всі визначення підкреслюють його розгорнутість, односторонність, структурованість та наявність певної комунікативної мети. Розбіжності ж полягають зокрема у виділенні конкретних характеристик, акцентуванні різних аспектів та уточненні мети монологічного висловлювання. Таке різноманіття поглядів є цілком природним, оскільки кожна дефініція відображає певну наукову парадигму та методологію.

Після деталізації сутності самого поняття, наступним кроком є визначення ключових цілей його навчання. Тож, основною метою навчання іншомовного (англомовного) монологічного мовлення у старшій школі є формування англомовної комунікативної компетентності у цьому виді мовленнєвої діяльності [15, с. 24]. Цей концепт трактується як здатність до усної комунікації монологічного типу в соціально значущих для вікової категорії ситуаціях, що відповідає поставленому комунікативному завданню. Успішність розвитку КММ детермінується комплексною і динамічною взаємодією відповідних умінь, навичок, знань та індивідуальних комунікативних здібностей [15, с. 340]. Важливо також зазначити, що згідно з чинними освітніми стандартами та програмами України, десятикласники мають досягти рівня B1 (Intermediate) за Загальноєвропейською шкалою мовної компетенції (CEFR) [17, с. 4].

Подальшу конкретизацію ключових компонентів КММ, перерахованих вище, почнемо з визначення "мовленнєві монологічні вміння". Його ми розуміємо, як вміння логічно, послідовно, достатньо повно, комунікативно вмотивовано та творчо користуватися іншомовними засобами, забезпечуючи при цьому достатню правильність мовного оформлення, з метою висловлення думок під час говоріння. Таке розуміння відповідає концепції

комунікативної компетенції, де головний акцент робиться на здатності ефективно використовувати мову для спілкування, що інтегрує як мовні знання, так і стратегічні вміння [32]. Загалом серед існуючих, пріоритетне значення мають:

- загальні вміння, які включають: здатність комбінувати мовленнєві зразки; передавати зміст різними способами (відтворювати близько до тексту, перефразовувати, скорочувати, розширювати); зв'язно висловлюватись з різним рівнем опори (змістовою, мовною, частковою або без); інтегрувати інформацію з кількох джерел; висловлювати власну позицію; описувати візуальні матеріали; а також переказувати та продукувати повідомлення на задану тему);

- спеціальні вміння, що передбачають: здатність логічно поєднувати мовленнєві зразки; повноцінно висловлюватися відповідно до комунікативної ситуації; коректно формулювати висловлювання; оптимально використовувати мовний матеріал; адаптувати знання до нових ситуацій; залучати матеріал із суміжних тем, комбінуючи його за формою та змістом);

- інтелектуальні, навчальні, організаційні, компенсаторні вміння [15, с 341-342].

Крім того, важливою передумовою ефективного формування КММ є рівень сформованості фонетичних, лексичних і граматичних навичок. Вони являють собою автоматизовані репродуктивні процеси, кожен з яких відіграє певну роль у забезпеченні якісного мовлення. Зокрема, фонетична навичка гарантує адекватне звукове та інтонаційне оформлення [15, с. 192], лексична – коректність слововживання [15, с. 216], а граматична – точне, швидке та безпомилкове застосування граматичних форм і структур, що підвищує правильність і виразність висловлювань [15, с. 234]. Ключовим для останньої навички є також володіння засобами міжфразового зв'язку (сполучниками, займенниками, прислівниками, вставними словами тощо), що забезпечує логічну послідовність та цілісність текстового продукування.

Проте, ефективне формування мовленнєвої компетенції не обмежується згаданим вище складниками. Воно додатково вимагає інтеграції країнознавчих та лінгвокраїнознавчих відомостей, що сприяють усвідомленню культурного контексту англомовного світу. При цьому, ключовими є два типи знань: декларативні, які охоплюють тематичні блоки, різновиди монологів та їхні особливості, механізми зв'язності, функціональні стилі, моделі комунікативної поведінки, паралінгвістичні елементи та компенсаторні тактики, а також процедурні, що включають соціокультурну компетентність, здатності до планування та коригування мовлення, вираження модальності, умов та причин, навички роботи з аудиторією, використання невербаліки та володіння компенсаторними стратегіями [15, с 342-343].

Крім того, оволодіння монологічним мовленням додатково супроводжується розвитком комплексу комунікативних здібностей. До них належать: внутрішня мотивація, організація мовленнєвого акту, здатність орієнтуватися в комунікативній ситуації, логічність викладу, адекватний вибір мовних форм, корекція помилок, дотримання мовних норм, фокусування на комунікативній меті, ефективне використання паралінгвістичних засобів, самовираження, самооцінка та спонукання співрозмовника до дії.

З метою визначення змістовного наповнення навчального процесу з монологічного мовлення у старшій школі, першочерговим завданням є концептуалізація ключових понять. Отже, “зміст навчання” — це базисна категорія методики навчання іноземних мов (ІМ), яка охоплює сукупність того, що учень повинен засвоїти у процесі навчання [15, с. 100]. Спираючись на огляд існуючих методичних підходів було виявлено відсутність загальноприйнятої моделі структурування змісту навчання. У контексті нашого дослідження ми вважаємо за доцільне спиратися на теоретичні положення, розроблені С.Ю. Ніколаєвою, яка пропонує розглядати зміст навчання крізь призму предметного та процесуального аспектів [19].

Відповідно подальший аналіз буде присвячено розкриттю специфіки кожного з цих аспектів у контексті міжкультурної комунікації та їхній ролі у формуванні досліджуваної компетентності.

Предметна складова навчання монологічного мовлення становить фундаментальну основу, на якій відбувається формування мовленнєвої компетентності. Вона визначає конкретний обсяг знань, умінь і навичок, що підлягають засвоєнню. Ця складова, діючи як структурний орієнтир, окреслює змістові контури навчального процесу, зосереджуючись на матеріалі, який розкриває лінгвістичне багатство, культурну глибину та специфіку міжкультурної взаємодії. Таким чином, вона є невидимим каркасом, що надає форми та змісту всьому процесу навчання монологічного мовлення.

У межах нашого дослідження предметний аспект включає в себе сфери, види спілкування, функції, психологічні і мовленнєві ситуації та ролі, невербальні (немовленнєві) засоби комунікації; комунікативні цілі і наміри; теми, проблеми і тексти, необхідні для формування КММ [15, с 100]. Розглянемо ці поняття.

Сфера спілкування — це взаємопов'язаний, функціонально обумовлений комплекс типових ситуацій, тематичного змісту та видів мовленнєвої діяльності, що формується з метою задоволення комунікативних потреб учнів і є основою для моделювання навчального процесу з іноземної мови [15]. В методичному аспекті саме визначення “тема” трактується, як імовірний згорнутий текст, поданий у вигляді короткої тези і який підлягає розгортанню у процесі говоріння та вилученню інформації і згортанню при читанні та аудіюванні [15, с 102]. Згідно з чинною програмою з ІМ, учні повинні орієнтуватися в особистісній, публічній, освітній сферах спілкування, а старшокласники – також у професійно-орієнтованій [17]. Крім того, слід зазначити, що науковці виокремлюють досить широкий спектр видів спілкування, включаючи контактне/дистантне, безпосереднє/опосередковане, усне/писемне, діалогічне/монологічне,

міжособистісне/публічне/масове, приватне/офіційне, вільне/стереотипне, кооперативне/конфліктне, інформативне/фактичне [15, с 101]. Необхідно згадати термін “проблема” — це форма і засіб наукового пізнання, що є єдністю двох змістових елементів: знання про незнання і передбачення можливості наукового відкриття. Проблема є відображенням проблемної ситуації [15, с 103].

Головною опорою для навчання монологічного мовлення є текст, тобто зв'язна послідовність усних і письмових висловлювань, що породжуються або розуміються у процесі мовленнєвої діяльності, яка здійснюється у конкретній сфері спілкування. Як основна ланка акту комунікації тексти виконують ряд функцій, до числа яких відносяться комунікативну, прагматичну, когнітивну та епістемічну функції [15, с 103].

Важливим є й той факт, що ММ постає як багатогранний інструмент, що виконує низку важливих комунікативних функцій, які мають свої особливі мовні засоби вираження думки, відповідні психологічні стимули і мету висловлювання, а саме:

- 1) інформування: надання відомостей про навколишній світ, події, явища, дії та стани;
- 2) переконання: впливу на думки та переконання слухачів, спонукання до певних дій або застереження від небажаних;
- 3) емоційного вираження: демонстрації внутрішнього стану мовця, вивільнення емоційної напруги;
- 4) розваги: забезпечення розваги для слухачів через художнє читання, оповіді у неформальних ситуаціях;
- 5) ритуального супроводу: висловлювання, що використовуються під час обрядів, урочистостей та святкувань [15, с. 343-344].

Необхідно зазначити, що в залежності від комунікативної мети і характеру логіко-синтаксичних зв'язків між реченнями, розрізняють такі основні типи монологічних висловлювань: опис, розповідь, міркування

(роздум) [15, с. 350]. Коротко охарактеризуємо ці типи монологічних висловлювань:

- монолог-опис є констатуючим типом монологічного висловлювання, в якому стверджується наявність або відсутність будь яких ознак в об'єкті, описується людина, природа, погода, оточуючі предмети тощо, вказується просторове розміщення предметів, перераховуються їх якості та ознаки.

- монолог-розповідь є динамічним типом монологічного висловлювання, в якому розповідається про розвиток подій, пригод, дій чи станів. Дійсність сприймається у процесі її розвитку та змін в хронологічній послідовності. Різновидами монологу-розповіді є монолог-оповідь і монолог-повідомлення.

- монолог-міркування спирається на умовиводи як процес мислення, в ході якого на основі вихідної тези/судження чи декількох тез/суджень робиться певний висновок. Оскільки у процесі міркування завжди вирішується якась проблема, то вона і є об'єктом роздуму. Для міркування характерний причинно-наслідковий зв'язок між реченнями. Різновидом монологу-міркування є монолог-переконання [15, с. 350-351].

У відповідності до предметного аспекту змісту навчання ММ визначимо складові процесуального аспекту. Відповідно він охоплює загальні та спеціальні мовленнєві вміння, репродуктивні фонетичні, лексичні та граматичні навички та знання, які ми розглянули вище.

Таким чином, ММ є усномовленнєвою формою спілкування, що передбачає зв'язне і неперервне висловлювання однієї особи, яке звернене до одного або декількох слухачів, співрозмовників (іноді – до самого себе). Монолог — це багатогранний інструмент, що виконує широкий спектр функцій і, залежно від мети та логіки, набуває форм опису, розповіді чи роздуму. Метою навчання цього виду мовленнєвої діяльності у старших класах загальноосвітніх навчальних закладів є формування КММ на рівні В1, яка включає відповідні мовленнєві вміння, навички, знання та комунікативні здібності. Досягнення цієї мети забезпечується змістом навчання ММ,

компоненти якого конкретизовані нами у двох аспектах: предметному та процесуальному.

1.2. Психолого-лінгвістичні передумови навчання англomовного монологічного мовлення учнів старших класів

Передумови опанування англomовного ММ старшокласниками становлять основу для розробки методичних стратегій. Відповідно дослідження об'єктивних та суб'єктивних чинників впливу на формування складових КММ є необхідним для створення дієвих педагогічних засобів, що забезпечують їхній розвиток та ефективну комунікативну діяльність.

Розгляд зовнішніх детермінант навчання монологічного мовлення є першочерговим. Ці незалежні від індивіда константи задають загальні умови для оволодіння цим видом мовленнєвої діяльності. Отже, аналіз об'єктивних передумов є важливим пропедевтичним етапом, який формує емпіричну основу для подальшого дослідження індивідуальних психологічних особливостей.

Наразі не існує загальноприйнятого визначення об'єктивних передумов навчання монологічного мовлення, яке б прямо цитувалося у працях вітчизняних або зарубіжних науковців. Під об'єктивними передумовами ми розглядаємо наявність зовнішніх, не залежних від самих учнів умов, які сприяють ефективному оволодінню мовленнєвими вміннями, необхідними для побудови й продукування монологів англійською мовою. Ці передумови не залежать від внутрішніх особливостей учня, але істотно впливають на процес навчання. Успішне навчання ММ неможливе без урахування його психологічних та лінгвістичних особливостей. Охарактеризуємо ці риси монологічного мовлення.

Як вже зазначалося, ММ є одностороннім за своєю природою, оскільки воно не передбачає безпосереднього зворотного зв'язку або реакції від слухача під час висловлювання. Це пов'язано з тим, що монолог розрахований на вираження думок і ідей однією особою без взаємодії з

іншими учасниками комунікації в реальному часі. З психологічної точки зору, під час формулювання монологу мовець концентрується на вираженні своїх думок і переконань, а слухач не має можливості миттєво реагувати чи коригувати інформацію. Цей аспект важливий, оскільки він вимагає від оратора більшої самостійності і впевненості в поданні своїх ідей.

Зв'язність висловлювання — одна з основних характеристик монологічного мовлення, що визначає логічну організацію висловлювання, його цілісність і ясність. Вона може бути розглянута в двох аспектах: психологічному та мовному. Зв'язність у психологічному контексті означає єдність композиції та змісту монологу. Психологічно важливо, щоб думки, які виражаються в монолозі, логічно поєднувалися між собою. Для цього мовцю потрібно мати чітке уявлення про структуру свого виступу, щоб кожна наступна думка впливала з попередньої і органічно завершувала її. Це вимагає від мовця високого рівня когнітивної організації, планування і пам'яті для забезпечення психологічної цілісності висловлювання. Мовна зв'язність монологічного мовлення зумовлена використанням відповідних мовних засобів, таких як зв'язки, лексичні повтори, синтаксичні конструкції, що з'єднують окремі частини висловлювання. Мовні засоби допомагають зберегти внутрішню узгодженість тексту, що, в свою чергу, сприяє кращому розумінню повідомлення слухачем.

Тематичність є наступною характеристикою монологічного мовлення і полягає в тому, що монолог має чітко визначену тему. Тема монологу — це основна ідея або питання, яке висвітлюється у виступі. Вона організовує весь монолог, і всі частини висловлювання повинні бути підпорядковані і взаємопов'язані з цією темою.

Контекстуальність монологічного мовлення є властивістю, яка визначає зв'язок монологу з певним контекстом або ситуацією, в якій він здійснюється. Монолог може бути ситуативним, навіть якщо він не є частиною діалогу. Хоча монолог зазвичай не передбачає зворотного зв'язку від слухача, він може бути орієнтованим на конкретну ситуацію. Наприклад,

у класі під час презентації учня може орієнтуватися на відповідні умови: часу, теми, слухачів тощо. Контекстуальність допомагає мовленню адаптуватися до ситуації, зробивши висловлювання більш релевантним і зрозумілим. Психологічно важливим є те, що оратор повинен бути здатний до адаптації свого мовлення до зовнішнього контексту. Це включає вміння регулювати темп, інтонацію, вибрати відповідну лексику в залежності від ситуації.

ММ є також безперервним, що означає, що воно триває протягом певного часу, і його елементи (фрази) повинні складатися в єдине ціле, що дозволяє логічно завершити думку. Психологічна безперервність забезпечується здатністю мовця підтримувати думку, не відволікаючись на сторонні аспекти. Безперервність висловлювання потребує уваги, концентрації і когнітивної організації. Усі фрази повинні бути пов'язані між собою, а сама розповідь повинна мати структуру, що дозволяє логічно і плавно переходити від одного аспекту до іншого та забезпечує послідовність у викладі думок. Якщо монолог розривається на різні частини або якщо кожна частина не пов'язана з іншою, слухач може втратити інтерес або не зрозуміти основну ідею виступу.

Для успішного навчання ІМ велике значення має врахування вікових психологічних особливостей розвитку учнів, які перебувають на етапі підліткового віку, а саме в 10-му класі. Підліток як суб'єкт навчання характеризується низкою специфічних особливостей, які впливають на його здатність сприймати та опрацьовувати інформацію, а також на його мовленнєву активність. Отже, під об'єктивними передумовами навчання монологічного мовлення в старшій школі ми розглядаємо внутрішні психологічні характеристики старшого підлітка, які визначають його індивідуальну здатність до монологічного висловлювання.

У віці 16-17 років підлітки досягають якісно нового рівня мислення, завершуючи перехід від конкретно-образного до абстрактно-логічного, як зазначає О. Пасічник [22, с. 116]. На цьому етапі вони демонструють зрілість

у здатності до логічного аналізу, ефективного встановлення причинно-наслідкових зв'язків та готовності оперувати гіпотетичними ситуаціями, що свідчить про розвиток їхньої уяви та метафоричного мислення [43]. Зазначені зміни в когнітивній сфері підкреслюють їхній прогрес як особистостей з високим рівнем когнітивних здібностей, що дозволяє мислити абстрактно та ефективно планувати майбутнє [38]. Цей розвиток когнітивних функцій має значні переваги для навчання ММ, адже сприяє побудові логічного, послідовного монологу та ефективній аргументації позиції здобувачів освіти. Враховуючи зазначені психологічні особливості, використання інтерактивних технологій є особливо цінним, оскільки вони надають можливість працювати з дискусіями, дебатами та симуляціями реальних комунікативних ситуацій, що є оптимальним для розвитку пізнавальних здібностей.

Психологічні дослідження виявляють, що підлітковий вік характеризується унікальним функціонуванням механізмів пам'яті та навчання. Підлітки вже не так сильно покладаються на "імпринтинг та імітацію", як у дитинстві, натомість демонструють дивовижну здатність до ефективного запам'ятовування нового мовного матеріалу [32]. Крім того, учні 16-17 років вражають своїми розвиненими навичками порівняльного аналізу [36]. Ці особливості відкривають широкі перспективи для створення ефективних методів навчання, що ґрунтуються на активному засвоєнні мови та високому аналітичному потенціалі підлітків, сприяючи успішному розвитку їхніх мовленнєвих навичок умінь.

У свою чергу, уява у перехідному віці – це невичерпне джерело натхнення, що знаходить своє вираження в різноманітних формах: від написання поетичних рядків до створення живописних полотен та інноваційних конструкцій. Це яскраво демонструє багатство та індивідуальність творчого розвитку кожного учня. Слід підкреслити, що для десятикласника цінним є не лише кінцевий результат, але й сам процес творчого пошуку, що приносить глибоке задоволення. Більше того,

"інтелектуальні операції підлітка набувають рис формально-логічних мисленнєвих процесів" [22, с. 117], завдяки розвитку таких операцій, як класифікація, аналогія та узагальнення.

Е. Паес зазначає, що у підлітковому віці учні вже мають сформований світогляд, що сприяє їхній автономній навчальній діяльності та самостійному розв'язанню завдань. Проте, цей важливий етап розвитку може супроводжуватися труднощами у вивченні ІМ, зокрема англійської, через такі фактори, як нестійкість уваги та проблеми з концентрацією [41, с. 875-876]. Саме тут ключовою стає індивідуалізація пізнавальної діяльності. Вона дозволяє враховувати специфіку цього віку та забезпечувати можливість розкрити себе в темах, які цікавлять, що є значною перевагою для навчання монологічного мовлення. У цьому контексті ІТ є незамінним інструментом, оскільки вони дозволяють враховувати різний рівень підготовки, стилі навчання та темпи роботи учнів, забезпечуючи гнучкий та ефективний освітній процес.

С. Лас наголошує, що в період підлітковості інтенсивно розвивається самосвідомість і формуються основи особистісної ідентичності. Підліток починає усвідомлювати свою унікальність як індивіда, що відрізняється від інших, і оцінює свої можливості та здібності, що сприяє його соціальній значущості. Цей етап також супроводжується активним порівнянням з іншими, яке здійснюється за важливими для підлітка критеріями [39]. Окрім того, значний вплив на поведінку та ставлення до навчання має рівень самооцінки. Висока самооцінка може позитивно позначатися на навчальному процесі, тому важливо, щоб викладачі сприяли підвищенню самооцінки учнів, що допомагає їм більш активно залучатися до навчання і розвивати свої здібності [40]. Крім того, це підкріплюється пробудженням "двох форм свідомості": відчуття дорослості та формування власної "Я-концепції", що часто виявляється у прагненні наслідувати звички та поведінку старших, у бажанні спробувати себе в ролі дорослої людини. З точки зору педагогіки, ця жага підлітка до інтелектуальних видів діяльності та самоосвіти є особливо

цінною [22, с. 117-118]. Адже ці трансформації створюють важливі передумови для оволодіння монологічним мовленням, оскільки учні розвивають здатність до критичного аналізу своєї мовленнєвої продукції та подальшого вдосконалення навичок. У цьому контексті ІТ стають незамінним інструментом. Вони забезпечують можливість використання відеозаписів для детального розбору виступів, чек-листів для структурованої оцінки, механізмів peer-assessment для об'єктивного зворотного зв'язку, а також спеціалізованих засобів самоаналізу, що оптимізує процес навчання та сприяє самостійному прогресу.

Вік 16-17 років відзначається істотною перебудовою міжособистісних взаємин, що впливає на комунікативну та навчальну діяльність учнів. У цей період підлітки виявляють значний інтерес до комунікації з ровесниками, нерідко віддаючи перевагу їхній позиції над авторитетом дорослих [36, с. 876]. Таким чином, актуалізується необхідність формування у молодого покоління здатності до ефективного слухання, продукування конструктивних висновків та стриманого вираження власних поглядів. Зазначена орієнтація на взаємодію та підвищена соціальна активність є важливою перевагою для навчання монологічного мовлення, адже вона посилює мотивацію до обміну думками та усної презентації в колективі. Відповідно, ІТ мають суттєвий потенціал, оскільки вони сприяють ефективному використанню парних та групових форм роботи, рольових ігор та навчання у співпраці, що корелює з віковими особливостями соціального розвитку підлітків.

К. Комбі вказує, що сучасні підлітки демонструють низку особливостей, зумовлених їхнім перебуванням у цифровому середовищі: залежність від соціальних мереж, важливість групової приналежності в онлайн-просторі, перевага інформації, отриманої через соціальні медіа, швидка втомлюваність від великих обсягів інформації та багатозадачність, яка може негативно впливати на пам'ять та концентрацію уваги [32]. Зазначені характеристики безпосередньо впливають на спосіб сприйняття та обробки інформації, а також на рівень мотивації та результативність

навчання. Зокрема, посилена залежність від соціальних мереж може знижувати зацікавленість традиційними навчальними джерелами та зменшувати мотивацію до вивчення англійської мови через суб'єктивне заниження цінності матеріалів підручників. Незважаючи на ці виклики, зазначені характеристики можуть бути використані як переваги. Вони формують мотивацію до практичного застосування набутих знань, що є важливим для навчання монологічного мовлення, та стимулюють інтерес до тем, безпосередньо пов'язаних із реальним життям (наприклад, професійна діяльність, подорожі). Відповідно, інтерактивне навчання є оптимальним інструментом, оскільки його формати дозволяють моделювати автентичні комунікативні ситуації (симуляції, кейси, проекти), що ефективно залучає учнів та сприяє поглибленому засвоєнню матеріалу.

Спираючись на здійснений аналіз, ми окреслили об'єктивні та суб'єктивні детермінанти опанування монологічного мовлення старшокласниками на уроках англійської мови. Серед об'єктивних передумов ми виокремлюємо спектр психологічних (безперервність, тематичність, зв'язність) та лінгвістичних (структурних і семантичних) характеристик монологічного тексту, що визначають природу монологу. Врахування ж суб'єктивних факторів вимагає пильної уваги до вікових психологічних характеристик підлітків, таких як прагнення до самовираження, критичне ставлення до авторитетів, підвищена емоційність і т.д., що безпосередньо впливають на процес навчання монологічного мовлення на уроках англійської мови, надаючи йому неповторного забарвлення та вимагаючи індивідуального підходу, в чому важливим елементом можуть стати ІТ.

1.3. Інтерактивні технології як засіб навчання монологічного мовлення учнів старших класів на уроках англійської мови

У контексті модернізації освіти актуалізується проблема пошуку та впровадження інноваційних методів і засобів навчання, здатних забезпечити

високий рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь учнів. ІТ як дидактичний інструмент відкривають нові перспективи для інтенсифікації навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності та підвищення мотивації учнів до вивчення англійської мови. Вони забезпечують створення автентичного мовного середовища, сприяють розвитку критичного мислення, самостійності та творчості учнів.

Дослідження інтерактивних технологій, як засобу навчання монологічного мовлення учнів старших класів на уроках англійської мови, представляє собою актуальну науково-педагогічну проблему. Необхідність її вирішення зумовлена суперечностями між зростаючими вимогами до рівня володіння ІМ, зокрема вміннями ММ, та недостатнім використанням потенціалу сучасних інтерактивних технологій в освітньому процесі. Вирішення цієї проблеми сприятиме підвищенню якості мовної підготовки майбутніх фахівців, здатних до ефективної комунікації в полікультурному середовищі, а також дозволить оптимізувати процес навчання англійської мови, зробивши його більш захопливим, практично-орієнтованим та адаптованим до динамічних потреб глобального світу.

У науковому дискурсі емпіричні дослідження однозначно підтверджують, що до категорії інтерактивних засобів належать інструменти, які забезпечують безперервну діалогічну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу. Щодо дефініції самого поняття "інтерактивне навчання" (від англ. *inter* – взаємний, *act* – діяти), то, згідно з визначенням О. П. Крюкової, воно репрезентує собою специфічну форму організації пізнавальної діяльності, спрямовану на створення оптимальних умов навчання, що сприяють формуванню у кожного здобувача освіти відчуття власної академічної успішності та інтелектуальної компетентності [10].

Останнім часом у наукових дослідженнях, присвячених організації навчального процесу, спостерігається тенденція до поглибленого аналізу ролі та функцій суб'єкта навчання (студента, учня, загалом – того, хто навчається), а також особливостей його взаємодії з іншими компонентами

навчальної системи. У зв'язку з цим, у науковий обіг дедалі активніше впроваджується термін "технологія". Зокрема, англійські дослідники Ф. Персивал та Г. Еллінгтон трактують технологію навчання як ретельну розробку всіх аспектів конструювання навчальних ситуацій, що передбачає використання методів і технік, які є найбільш адекватними для досягнення цілей, визначених для тих, хто навчається [42].

Логічно переходячи до самого поняття "інтерактивні технології", слід зазначити, що у науковому середовищі спостерігається певна дивергенція поглядів щодо однозначного визначення цього терміну. Наразі відсутня загальноприйнята дефініція, що обумовлено різноманітністю підходів та специфікою дослідницьких перспектив, що зумовлює формування індивідуальних концептуалізацій зазначеного терміна.

У контексті існуючої різноманітності трактувань, особливу цінність представляють наукові позиції Н. П. Волкової та О. Б. Тарнопольського, які розглядають ІТ як комплекс методів, засобів та організаційних форм навчання, що забезпечують ефективну взаємодію учасників освітнього процесу, базуючись на принципах кооперації та спільного творення, з метою досягнення попередньо визначених дидактичних цілей [3].

Спроби класифікувати ІТ також характеризуються множинністю критеріїв та різноманітністю класифікацій, що відображає складність і багатоаспектність цього феномену.

Зокрема, Г. С. Харханова класифікує ІТ, виходячи з можливостей формування мотивації конфлікту, виділяючи три групи залежно від спектра можливостей: інтерактивні методи з широким, середнім та вузьким спектром. Л. В. Пироженко та О. І. Пометун, у свою чергу, пропонують робочу класифікацію за формами (моделями) навчання, виділяючи чотири групи технологій: кооперативного навчання, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання та опрацювання дискусійних питань [25]. Класифікація, розроблена Є.П. Міцай, ґрунтується на двох критеріях: "форма інтерактивної взаємодії" і "прийоми подачі навчального матеріалу". В основі

першого критерію лежить співпраця та активний обмін знаннями між учасниками, що реалізується через роботу в мікрогрупах, тобто в парах або ж ротаційних трійках та групах. У свою чергу, представлення навчального матеріалу реалізується через створення штучного мовного середовища та дискутування [16].

У контексті теми нашого дослідження ми висуваємо дві основні вимоги відбору інтерактивних технологій, які забезпечують функціональність і методичну доцільність відібраних технологій для навчання ММ, а саме:

1) наявність монологу за умовами проведення інтерактивного навчання, можливі елементи дискусії. Інтерактивне навчання - це співнавчання студентів, під час якого вони взаємодіють, а отже, спілкуються. Спілкування як процес обміну думками складається з чергування реплік партнерів розмови. Найважливішими ознаками монополізованого діалогу як виду мовленнєвої діяльності є: по-перше, певна тривалість у часі реплік (значно більша за тривалість репліки у діалозі), по-друге, наявність значних за розміром уривків, які складаються з пов'язаних між собою повідомлень, що мають індивідуальну композиційну побудову і відносну смислову завершеність [20, с. 292];

2) активна комунікативна роль кожного з учасників спілкування, яка передбачає спробу висловлювання думки кожного зі студентів незалежно від ролі (ведучий, спікер, секретар, що занотовує думки або ж студент, котрий фіксує час для обговорення) у певній ІТ. Важливо, що за умови активної комунікативної ролі кожен учасник спілкування, навіть студенти з недостатньо високим рівнем володіння англійською мовою та студенти-аутсайдери, братимуть участь у спілкуванні [20, с. 293].

Ураховуючи стадіальність формування мовленнєвих умінь ММ, ми пропонуємо виокремити критерії відбору інтерактивних технологій, які відображають характер мовленнєвої діяльності учнів на кожному етапі, а саме: ступінь самостійності учнів у створенні монологічного висловлювання,

мета та очікуваний результат мовленнєвої діяльності. Розглянемо ці критерії детально.

Формування англомовної компетентності в міжкультурній комунікації є динамічним процесом, який проходить через зростаючі рівні учнівської автономності, від простої репродукції до вільного продукування, і кожна фаза оптимально підтримується інтерактивними технологіями. Спочатку, на етапі низької самостійності, де учні фокусуються на освоєнні готових мовних одиниць для розуміння зв'язності, незамінними є ІТ, що сприяють репродуктивній діяльності, а саме “Закінчи речення” та “Мозковий штурм”. Переходячи до середнього рівня самостійності, коли починається конструювання власних висловлювань із зовнішніми опорами для внутрішнього планування мовлення та продукування коротких тематичних монологів, ефективними стають інструменти, що підтримують когнітивне моделювання, зокрема “Mind map”, а також ті, що сприяють прийняттю рішень та аргументації – “Дерево рішень”. Нарешті, на високому рівні самостійності, що передбачає повністю автономне створення когерентних та логічних монологів з креативним підходом, для розвитку вміння створювати тривалі та змістовні монологи з конкретною метою, варто використовувати технології, що передбачають публічну презентацію, конкуренцію та поглиблену взаємооцінку, наприклад “Мікрофон” або “Аукціон ідей”.

Чітке окреслення мети, що тісно пов'язане з очікуваними показниками при вивченні ММ є фундаментальним для визначення оптимальних стратегій та методик, що забезпечують ефективне формування мовленнєвих умінь. Це зумовлює необхідність усвідомленого вибору між підходами "згори-донизу" та "знизу-вгору", оскільки кожен із них спрямовує навчальний процес на досягнення конкретних результатів.

За підходом "знизу-вгору" оволодіння ММ починається з понадфразової єдності (ПФЄ), поступово нарощуючи мовленнєву складність. На першому етапі відбувається опанування основ зв'язного мовлення, де навчання зосереджується на тому, як речення об'єднуються у короткі логічні

блоки, з акцентом на когезії. У результаті навчання на цьому етапі, учень не лише розуміє базові принципи єдності тексту, але й набуває практичної здатності поєднувати прості речення в короткі, але логічно завершені висловлювання. Для ефективної реалізації поставлених цілей, доцільно використовувати технологію "мозковий штурм", що дозволяє учням вільно генерувати велику кількість ідей та напрацьовувати варіанти логічних зв'язків між ними, а також технологію "мікрофон", яка в свою чергу, сприяє розвитку навичок колективного обговорення та аналізу, даючи можливість учням в малих групах детально розглянути приклади зв'язних текстів, обмінятися думками та сформулювати чіткі висновки, які потім презентуються всьому класу. У рамках другого етапу відбувається формування навичок створення коротких тематичних висловлювань. Учні опановують продукування невеликих, але завершених монологічних фрагментів з базовою структурою, присвячених заданій темі. Очікується, що по завершенні цього етапу навчання, учень зможе генерувати короткі (3-5 речень) монологічні висловлювання на знайому тематику, підтверджуючи засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу. Для візуалізації думок та встановлення логічних зв'язків рекомендується застосовувати технологію "ментальна карта", для практики усного мовлення та отримання ефективного зворотного зв'язку – формат "круглого столу". У контексті третього етапу навчання акцент переноситься на формування навичок створення розгорнутих монологів з чітко визначеною комунікативною метою. Очікується, що обсяг монологічного висловлювання сягатиме 10-15 речень, а його зміст буде релевантним поставленій задачі (інформування, переконання). З метою наближення навчального процесу до реальних умов комунікації рекомендується використовувати технологію "рольова гра", що сприяє розвитку спонтанності та автентичності мовлення, а також технологію "ворожка", яка активізує швидкість реакції та здатність до логічного обґрунтування власної позиції.

На противагу, підхід "згори-донизу" розпочинається з цілісного мовленнєвого зразка, з подальшим аналізом його компонентів та їх синтезом. Метою на першому етапі виступає розуміння структури та мети розгорнутого монологу. Навчання починається з аналізу готових прикладів, щоб ідентифікувати їхню логічну побудову та комунікативну функцію. В результаті навчання учень повинен бути здатним деконструювати розгорнутий монолог, ідентифікуючи його ключові структурні компоненти та визначаючи комунікативну мету. На цьому етапі "дерево понять" або "кластер" стають надзвичайно корисними інструментами, оскільки дозволяють учням візуалізувати ключові ідеї монологу та ефективно встановлювати логічні зв'язки між ними. На другому етапі відбувається формування вміння продукувати компоненти монологу, учні вчаться створювати окремі, тематичні частини висловлювання, такі як вступ або аргумент, розуміючи їхню роль у загальній структурі. Для цього ефективно застосовувати "пресс-метод", оскільки він чудово підходить для відпрацювання чіткої аргументації та впевненого висловлення власної позиції. На третьому етапі відбувається синтез цілісного, змістовного монологу, об'єднання всіх набутих знань та відпрацьованих компонентів у єдине, ефективне висловлювання, що відповідає поставленій комунікативній задачі. В результаті навчання учень повинен продемонструвати вміння інтегрувати різні структурні та змістові компоненти у єдиний, логічно завершений і функціонально ефективний монолог, а також адаптувати його до конкретних умов комунікації. З цією метою ефективним буде використання "рольової гри", яка дає змогу моделювати автентичні комунікативні ситуації та активно практикувати спонтанне ММ.

Спираючись на проведений аналіз та особистий досвід, запропонуємо власний погляд на дилеми та можливості, які відкриває інтерактивне навчання для розвитку вмінь ММ. Безперечно, воно є ефективним методом вдосконалення КММ, оскільки сприяє активному залученню учнів до процесу комунікації, забезпечуючи постійну практику говоріння в реальних

умовах. Перевагами цього підходу є підвищення мотивації учнів, розвиток критичного мислення та можливість застосування мови в контексті, що сприяє кращому засвоєнню лексичних і граматичних структур. Однак, існують і певні недоліки: недостатній рівень контролю за мовною грамотністю, особливо в умовах групової роботи, а також ризик нерівномірного розподілу часу між учасниками, що може призвести до нерівномірного розвитку мовленнєвих умінь серед учнів. Тому важливо поєднувати інтерактивні методи з ретельним моніторингом та корекцією мовних і мовленнєвих помилок.

Отже, на перехресті освітніх змін, ІТ виходять на передову, демонструючи свою незамінну роль у формуванні нового покоління, здатного не лише володіти англійською мовою, але й активно застосовувати її для розширення горизонтів та досягнення амбітних цілей. Під інтерактивними технологіями ми розуміємо інтегрований набір методів, засобів і форм організації навчання, які стимулюють активну взаємодію між тими, хто навчає, і тими, хто навчаються, з акцентом на спільну роботу та творчість для досягнення конкретних освітніх цілей. Спроби класифікувати ІТ характеризуються множинністю критеріїв і різноманітністю класифікаційних схем. В межах нашого дослідження відбір інтерактивних технологій для навчання ММ здійснюється з урахуванням трьох критеріїв: ступінь самостійності учнів у створенні монологічного висловлювання, мета та очікуваний результат мовленнєвої діяльності.

Висновки до першого розділу

Отже, у першому розділі ми розглянули теоретико-методичні засади навчання англomовного монологічного мовлення учнів старших класів, що стало концептуальною основою для подальшого дослідження. Було визначено, що ММ являє собою комплексну усномовленнєву форму спілкування, яка вимагає зв'язного і неперервного висловлювання, що може набувати функціонально-сміслових форм опису, розповіді чи роздуму.

Ключовою метою навчання цього виду мовленнєвої діяльності у старшій школі є формування комунікативної монологічної компетентності на рівні B1, яка інтегрує мовленнєві вміння, навички, знання та комунікативні здібності, а зміст навчання КММ було деталізовано через його предметний та процесуальний компоненти.

Подальший аналіз присвячено психолого-лінгвістичним передумовам опанування ММ, де нами були окреслені об'єктивні детермінанти, що включають як лінгвістичні (структурні та семантичні), так і психологічні характеристики монологічного тексту (безперервність, тематичність, зв'язність). Водночас, ключовим стало врахування суб'єктивних чинників, які відображають вікові психологічні особливості старшокласників, зокрема їхнє прагнення до самовираження, підвищену емоційність та критичне ставлення до авторитетів, що, у свою чергу, детермінує необхідність використання адаптивних та особистісно орієнтованих методичних засобів.

Зважаючи на цю потребу, було обґрунтовано застосування інтерактивних технологій як найбільш релевантного засобу для навчання ММ. Під ІТ розуміємо інтегрований комплекс методів, засобів і форм організації навчальної діяльності, спрямований на стимулювання активної взаємодії, спільної роботи та творчості для досягнення освітніх цілей. З огляду на множинність існуючих класифікаційних схем, відбір конкретних інтерактивних технологій для навчання монологічного мовлення було здійснено з урахуванням трьох ключових критеріїв: ступінь самостійності учнів у процесі створення висловлювання, комунікативна мета та очікуваний результат мовленнєвої діяльності. Таким чином, перший розділ сформував ґрунтовну теоретичну базу, яка визначила цільові орієнтири, змістовне наповнення, необхідні психологічні передумови та методичний інструментарій для успішного формування англomовної монологічної компетентності старшокласників.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Етапи формування англомовної компетентності в монологічному мовленні в учнів старшої школи з використанням інтерактивних технологій

У світлі євроінтеграційних процесів в Україні англомовна комунікативна компетентність стає ключовим чинником успішної самореалізації особистості. Розвиток КММ як невід'ємної складової цієї компетентності потребує не лише теоретичного осмислення, але й практичної реалізації з використанням сучасних технологій. Ефективне формування англомовної КММ учнів старшої школи вимагає системного підходу та глибокого розуміння існуючих методологічних парадигм. Відтак, наше дослідження має на меті не лише визначення оптимальних етапів цього процесу, але й аналіз різноманітних підходів до інтеграції інтерактивних технологій, що дозволяє відібрати найбільш дієві стратегії для досягнення поставленої мети та забезпечити високий рівень володіння англійською мовою, необхідний для успішної міжкультурної комунікації та професійного зростання.

Необхідно також підкреслити, що ключовим фактором успішного формування КММ є створення мотиваційного навчального середовища, в якому учні відчують внутрішню потребу в застосуванні набутих знань, навичок і вмінь. Подолання викликів, пов'язаних зі стимулюванням інтересу та підтримкою високої мотивації до вивчення англійської мови, є одним із нагальних завдань старшої школи. Згідно з теорією самодетермінації Е. Десі та Р. Раяна, найпотужнішим рушієм є внутрішня (інтенсивна) мотивація, що закладена в самій суті навчальної діяльності [34, с. 45]. Отже, ретельно підібрані прийоми, вправи, організація навчального процесу та створення відповідних умов можуть суттєво вплинути на рівень мотивації

старшокласників. Саме тому вчителю слід зосередитися на застосуванні інтерактивних технологій, які здатні перетворити пасивного слухача на активного учасника навчального процесу, розпалити жагу до знань та стимулювати творчий пошук.

У процесі формування КММ виокремлюють два домінантних підходи, які аналогічно застосовуються і при навчанні діалогічного мовлення. Перший підхід, що отримав назву "згори-донизу", базується на послідовній обробці автентичного тексту, передбачаючи різні етапи роботи з ним як основу для розвитку вмінь ММ. На противагу ньому, підхід "знизу-вгору" пропонує розвивати ці вміння автономно, використовуючи лише тематичну спрямованість, проблематику, вивчений лексичний матеріал та граматичні структури, а також засвоєні мовленнєві моделі. Важливо пам'ятати, що вибір того чи іншого підходу безпосередньо залежить від рівня підготовки учнів.

Ми поділяємо погляди, висловлені О. М. Устименко у її фундаментальних працях, і переконані, що формування КММ має відбуватися за чітко структурованим, ступеневим принципом [30]. З огляду на це, другий підхід, що передбачає поетапне нарощування складності, видається нам не тільки більш раціональним, але й методично виправданим.

У методиці навчання ІМ в межах підходу "знизу-вгору" виділяють три етапи формування КММ [18, с. 44]. В свою чергу, кожен із них ґрунтується на принципі якісного розвитку мовленнєвих умінь учнів, що супроводжується розширенням обсягу використаних ними мовленнєвих зразків. Слід зазначити, що функціональною одиницею ММ є монологічна єдність – група фраз, які поєднані одним об'єктом мовлення, висловлюють одну закінчену думку і виконують певну комунікативну функцію, тому одиницею навчання ММ виступає не окреме речення, а ПФЄ [18].

Перший етап формування умінь зв'язного ММ ґрунтується на опануванні учнями механізмів когезії та когерентності на рівні ПФЄ. Це передбачає здатність конструювати висловлювання, де окремі фрази, зберігаючи нормативність граматичного оформлення, об'єднуються у

сміслові блоки, демонструючи логічну послідовність та цілісність вираженої думки. Отже метою даного етапу є засвоєння базових принципів побудови зв'язного тексту та формування елементарних навичок міжфразового зв'язку. Очікуваним результатом мовленнєвої діяльності є здатність конструювати короткі, логічно структуровані висловлювання, що демонструють розуміння когезії та когерентності. Відповідно до критеріїв відбору інтерактивних технологій, виокремлених у підрозділі 1.3, на цьому етапі домінує низький ступінь самостійності учнів, що передбачає активну роботу з готовими мовленнєвими зразками та мінімальну творчу діяльність. З огляду на мету цього етапу, доречним є застосування таких ІТ, як мозковий штурм, квадро, зіпсований телефон, провісник (ворожка) [31, с. 3].

Вправа: *"My perfect day" (використання інтерактивної технології "Склади ланцюжкову історію").*

Завдання: *Let's create a story about a perfect day together. I begin, and then each of you adds just one sentence to keep it going. Remember to connect your ideas smoothly using conjunctions (e.g., and, but, therefore, because) and sequence adverbs to clearly link your thoughts (e.g., then, after that, finally).*

Приклад:

- *Teacher: "It is a sunny morning, and I wake up feeling full of energy."*
- *Student 1: "I have a substantial breakfast with my family, and we laugh a lot together."*
- *Student 2: "Then, we go to the beach because the weather is perfect."*

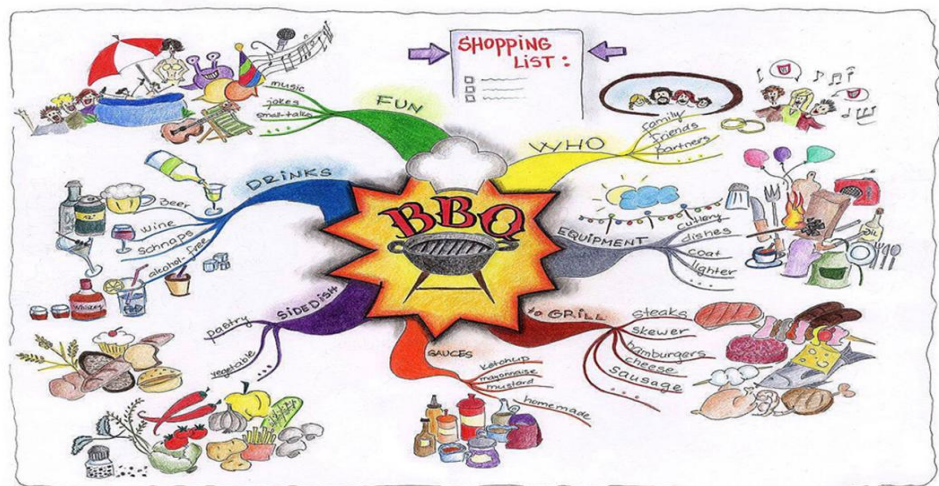
Другий етап формування КММ передбачає перехід учнів до самостійного створення висловлювань, що виходять за межі окремих фраз. У цьому процесі активну роль відіграють різноманітні змістові опори, що класифікуються за способом презентації матеріалу на зображальні, вербальні та комбіновані. Візуальні опори представлені множинністю засобів: від окремих ілюстрацій, слайдів та тематичних картин до складних композицій на магнітній дошці та кодограм. Вербальні опори, у свою чергу, спираються на підстановчі таблиці, логіко-синтаксичні та структурно-

мовленнєві схеми, денотатні карти, ключові слова та словосполучення, розгорнуті плани, друковані тексти та фонограми. Відповідно, комбіновані опори утворюються шляхом інтеграції вищезгаданих видів опор [31, с. 4]. Стратегічною метою цього етапу є вдосконалення вмінь попереднього обмірковування мовлення та створення невеликих тематичних монологів. Ключовим показником успішності є здатність учнів самостійно генерувати зв'язні висловлювання, ефективно використовуючи запропоновані допоміжні матеріали.

Вправа: "Getting ready for barbecue" (використання інтерактивної технології "Mind Map").

Завдання: Work in groups to create a mind map for "Getting ready for barbecue". Your task is to visualize and organize all the necessary ideas for preparing for a picnic, including food, drinks, equipment, and activities. Once your group's mind map is completed, use it as the visual aid for a cohesive presentation about your ideal picnic.

Приклад:

• *Student 1: I imagine my perfect picnic taking place in a large garden full of flowers and trees. I would go there with my friends. We would prepare a variety of foods, like pizza, fruit salad, and some chocolate cake for dessert. We could also play board games or card games. I love the idea of having fun outdoors and making memories with my friends.*

• *Student 2: For my perfect picnic, I would choose a quiet lake near the mountains. I would bring a basket filled with my favorite snacks, like chips, cookies, and lemonade. It would be just me and my best friend. We would talk, laugh, and relax. I also love reading books, so I would bring one with me. In the evening, we could watch the sunset and enjoy the calm atmosphere.*

Головне завдання третього етапу полягає у формуванні в учнів умінь продукування різноманітних типів монологічних висловлювань, що відповідають тематичному змісту навчальної програми. Згідно з принципами послідовного навчання, на цьому етапі спостерігається максимальний рівень самостійності учнів у реалізації мовленнєвої діяльності, при цьому ключова настанова полягає у стимулюванні розвитку здатності до особистісно-орієнтованого вираження думок та критичного осмислення явищ. Це передбачає формування вмінь аргументації, оцінювання та представлення власної позиції щодо фактів і подій, з поступовим збільшенням обсягу та складності висловлювань. Основним критерієм досягнення успіху є здатність учнів самостійно продукувати розгорнуті, логічно структуровані висловлювання, зосереджуючись на змістовому наповненні та комунікативній меті, а не лише на формальному оформленні думки. Особливу увагу слід приділяти збагаченню активного словникового запасу учнів ключовими фразами та виразами, що дозволяють ефективно виражати власне ставлення та емоційне забарвлення висловлювання. Завдання на цьому етапі мають заохочувати учнів до розгорнутих та змістовних відповідей, утримуючи від обмеження короткими репліками, сприяючи тим самим розвитку вільного та впевненого монологічного мовлення. [31, с. 5]. Ключовим інструментом для досягнення мети цього етапу стануть ретельно підібрані ІТ, а саме: ток-шоу, конкурс ораторів, мікрофон, аукціон ідей, конфлікт думок, зміни позицію тощо.

Вправа: *"Summer vacation"* (використання інтерактивної технології *"Мікрофон"*).

***Завдання:** You're travel promoters. When you receive the microphone, recommend passionately one place you visited or one activity you did during your summer vacation. Focus on describing the scene, the sounds, the smells, the people involved, and your feelings at that time.*

Слід також наголосити на кількох ключових моментах. Зокрема, слід пам'ятати, що тематичні малюнки з багатьма деталями доцільно використовувати при введенні нових лексичних одиниць та граматичних структур, але не в процесі навчання ММ, оскільки деталі "прив'язують" до себе висловлювання учнів та гальмують їхню мовленнєву діяльність. Крім того, монологічне висловлювання може бути непідготовленим або заздалегідь підготовленим. Для першого етапу навчання характерне лише непідготовлене ММ, на другому етапі воно переважає, на третьому етапі використовуються обидва види [31, с. 10].

Отже, у процесі формування КММ виділяють два ключові підходи. Підхід "згори-донизу" ґрунтується на послідовній роботі з автентичним текстом, де кожен етап сприяє розвитку монологічних умінь. Альтернативний підхід, "знизу-вгору", зосереджується на самостійному розвитку вмінь, спираючись на засвоєний матеріал та зразки. Цей підхід включає три етапи, на кожному з яких ІТ відіграють ключову роль у мотивації мовленнєвих дій учнів. Так, на першому етапі об'єднання фраз у цілісні ПФЄ підтримується інтерактивним технологіями на конструювання та зв'язність, що характеризуються низьким рівнем самостійності учнів (зіпсований телефон, провісник, закінчи речення). На другому етапі, коли в пріоритеті побудова висловлювань за смисловими опорами, ІТ (дерево рішень, конкурс, ментальна мапа), стають ключовим інструментом для візуалізації структури та організації думок. На третьому, фінальному етапі, що передбачає створення повноцінних монологів різних функціональних типів, важливість інтерактивних технологій (ток-шоу, конкурс ораторів, мікрофон) полягає у створенні реалістичного комунікативного середовища

для автономної мовленнєвої діяльності, що у підсумку підтверджує критичну роль ІТ у систематичному розвитку монологічної компетентності.

2.2. Комплекс вправ для формування англомовної компетентності в монологічному мовленні з використанням інтерактивних технологій

Забезпечення ефективності процесу засвоєння знань, формування вмінь та навичок при вивченні мови вимагає застосування науково обґрунтованого комплексу вправ. В основу нашого розуміння комплексу вправ покладено визначення, згідно з яким це структурована сукупність завдань різних типів, родів та видів, згрупованих за функціональними ознаками (призначення), предметним змістом (матеріал) та способом реалізації (виконання) [15, с. 302]. Вправа як окрема одиниця комплексу розглядається як спеціально організована діяльність, спрямована на формування або вдосконалення певних компонентів іншомовної комунікативної компетентності [15, с. 181]. В свою чергу, класифікація вправ – це організація навчального процесу, що передбачає логічну послідовність навчальних дій, спрямовану на поступове зростання рівня мовленнєвих та операційних труднощів [1, с. 1-2]. Класифікація вправ на типи передбачає використання диференційованих критеріїв, що поділяються на основні та додаткові. З метою забезпечення цілісності дослідження, представлені в таблиці типи вправ релевантні навчанню монологічного мовлення.

Таблиця 2.1

Типи вправ для формування іншомовної КММ

Основні критерії	Типи вправ
1.Спрямованість на прийом або видачу інформації	Репродуктивні Продуктивні Рецептивно-продуктивні

2. Комунікативність	Некомунікативні Комунікативні Умовно-комунікативні
3. Вмотивованість	Вмотивовані
4. Рівень керування діями/ діяльністю учня	З частковим З мінімальним керуванням
5.Наявність/ відсутність ігрового компонента	Без ігрового компонента З рольовим ігровим компонентом З нерольовим ігровим компонентом
6. Наявність/ відсутність опор	Без опор Із спеціально створеними опорами З природними опорами
7. Спосіб виконання вправи	Фронтальні, хорові, індивідуальні, парні, у малих групах, у командах, у групі
Додаткові критерії	Типи вправ
1. Характер виконання	Усні Письмові
2. Участь рідної мови та/або першої ІМ	Одномовні
3. Місце виконання	Класні, домашні

Враховуючи специфіку навчання за підходом "знизу-вгору", розроблений нами комплекс включає три групи вправ, відповідно до основних етапів навчання ММ.

Цільовою настановою першої групи вправ є закладення фундаменту текстової компетентності, що передбачає формування навичок когерентного поєднання речень у ПФЄ. Основними засобами навчання є репродуктивні та рецептивно-продуктивні вправи, в яких учні спочатку вивчають типові характеристики ПФЄ, а потім створюють власні висловлювання на їх основі. Хоча ситуації імітують реальне спілкування, акцент робиться не на автентичній комунікації, а на структуруванні мовлення. Роль вчителя полягає в забезпеченні загальних орієнтирів (тема, лексичні підказки), заохочуючи при цьому учнів до незалежного використання мовних засобів. Для підвищення інтересу до навчання використовуються завдання, що мають безпосереднє відношення до життя учнів або потребують творчого підходу. Рольові ігри можуть бути залучені, проте не є домінуючою формою роботи. Обов'язковим елементом є використання дидактичних матеріалів (карток, схем), що допомагають структурувати висловлювання, хоча передбачаються завдання без будь-якої зовнішньої підтримки. Переважними формами організації навчальної діяльності є індивідуальна та парна робота, а групова робота застосовується для обговорення та порівняння результатів. Основна увага приділяється усним видам діяльності, а письмові завдання використовуються для закріплення вивченого матеріалу. Навчання проводиться виключно англійською мовою в умовах класної кімнати з можливим перенесенням частини завдань у домашню роботу.

Ілюстративне завдання № 1.

Мета: навчити учнів поєднувати фрази у ПФЄ.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, умовно-комунікативна.

Тема: My Intended Career Path.

Інтерактивна технологія: «Ланцюжок ідей».

T: Work in groups. Your task is to build a monologue about an unusual career together. Take turns adding one sentence, and each time you speak, use a connecting phrase from our list to link your idea to the previous one.

Друга група вправ має на меті формування вмінь побудови зв'язних міні-монологів. Основний акцент зміщується на рецептивно-продуктивні та продуктивні вправи, де учні, використовуючи отриману інформацію, створюють власні висловлювання. Хоча ситуації моделюють реальне спілкування, домінує умовно-комунікативний характер, що фокусується на структурі монологу. Важливим аспектом є створення вмотивованих навчальних ситуацій, пов'язаних з інтересами учнів. Управління діями учнів є частковим або мінімальним, надаючи свободу вибору мовних засобів, спираючись на запропоновані теми та опори. Підтримку та зацікавленість забезпечує використання рольового та нерольового ігрового компонента. Широко застосовуються спеціально створені та природні опори, такі як плани, схеми, візуальні матеріали та автентичні джерела. Формат виконання вправ – індивідуальний, парний або у малих групах, що сприяє розвитку навичок самостійної роботи, взаємонавчання та обміну ідеями. Усні та письмові завдання чергуються для розвитку як спонтанного, так і ретельно продуманого мовлення. Перевага надається одномовним вправам англійською мовою, а місце проведення – класні та домашні завдання.

Ілюстративне завдання № 2.

Мета: навчити учнів будувати висловлювання на рівні мікро-монологу.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тема: *My Intended Career Path.*

Інтерактивна технологія: «Круглий стіл».

T: *Work in groups, seated around a "round table." Take turns presenting a brief speech about your future career path. The objective is to practise delivering a clear, logical, and motivated micro-monologue on the topic. The other participants will listen and ask clarifying questions at the end of your speech.*

Третя група вправ являє собою кульмінацію навчального процесу, спрямовану на формування в учнів умінь вільного володіння різними типами монологічного висловлювання. Ключовим елементом цієї групи вправ є

здатність учнів самотійно створювати різноманітні висловлювання текстового рівня відповідно до конкретних комунікативних ситуацій та стилів. Пріоритет віддається продуктивним видам діяльності, які доповнюються завданнями на рецептивно-продуктивний аналіз. Комунікативне спрямування вправ стає домінуючим, залучаючи учнів до моделей реального спілкування, де важливим є не лише формальна правильність, а й ефективність передачі інформації та досягнення комунікативної мети. Створення вмотивованого навчального середовища є надзвичайно важливим, забезпечуючи залучення учнів до автентичних, цікавих та корисних завдань. Роль вчителя трансформується у роль фасилітатора, що надає загальні настанови, але заохочує автономність у виборі теми, змісту та мовних засобів. Хоча використання ігрових елементів не є обов'язковим, їх доречно інтеграція здатна підвищити зацікавленість процесом навчання. Увага зосереджується на мінімізації використання опор, стимулюючи учнів до незалежного планування та реалізації мовленнєвої діяльності. Різноманітність форматів роботи (фронтальна, індивідуальна, парна, групова) забезпечує індивідуалізацію та сприяє розвитку навичок співпраці. Збалансований розвиток усного та писемного мовлення є важливим для досягнення високого рівня володіння мовою. Навчання здійснюється виключно англійською мовою, а місце проведення варіюється від класної кімнати до дому, забезпечуючи гнучкість та адаптивність до потреб учнів.

Ілюстративне завдання № 3.

Мета: навчити учнів будувати монолог-розповідь.

Форма виконання: парна.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тема: *My Intended Career Path.*

Інтерактивна технологія: рольова гра.

T: In pairs, imagine you're podcasting. Take turns telling your personal career story, focusing on your motivation and goals. Make your monologue clear, engaging, and authentic for your partner.

Для ілюстрації можливостей оптимізації процесу формування англомовної КММ старшокласників з використанням інтерактивних технологій представимо комплекс вправ за темою “Do you like sport?”, розроблений на основі підручника з англійської мови для 10-го класу закладів загальної середньої освіти О.Д. Карпюк [9].

“DO YOU LIKE SPORT”

I група вправ – вправи на поєднання фраз у ПФЄ

Завдання № 1.

Мета: навчити учнів об’єднувати фрази у ПФЄ.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Мікрофон».

T: Work in groups. Discuss common stereotypes associated with specific sports (e.g. all basketball players are tall, all gymnasts are small). Explain the possible reasons behind these perceptions.

Завдання № 2.

Мета: навчити учнів формувати зв’язне висловлювання через приєднання нових фраз та речень до вже існуючих.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, умовно-комунікативна.

Тип монологу: монолог-розповідь.

Інтерактивна технологія: «Storytelling».

T: Let's create a sports story together! In your groups, build a narrative about a memorable game or a team's journey to victory. The first student starts the story with one sentence. Then, each person adds a new sentence to logically

continue the plot. The goal is to make one long, coherent, and exciting story as a group.

Завдання № 3.

Мета: навчити учнів вживати засоби міжфразового зв'язку, які використовуються у монологі-роздумі.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Мозковий штурм».

T: Let's brainstorm. In your groups, explain your (or a person's) motivation for doing sports. Use the following phrases to help you generate as many ideas as possible:

<i>Common phrases</i>	<i>Add strength</i>	<i>Formal phrases</i>
I think...	I really think...	From my point of view...
I believe...	I strongly believe...	From my perspective...
I feel...	I truly feel...	In my view...
In my opinion...	In my honest opinion...	It seems to me that...
I would say...		

Завдання № 4.

Мета: навчити учнів поєднувати фрази у ПФЄ.

Форма виконання: фронтальна.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, умовно-комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Мікрофон».

T: Consider the community aspect of sports. What role do sports play in bringing people together? I start, and then you build on the idea one by one.

Завдання № 5.

Мета: навчити учнів об'єднувати фрази у ПФЄ.

Форма виконання: парна.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна.

Тема: Do you like sport?

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Мікрофон».

T: Work in pairs. Imagine your partner is a new player joining a sports team. Give them advice on how to succeed on the team and explain why your advice is helpful.

Завдання № 6.

Мета: навчити учнів об'єднувати фрази у ПФЄ.

Форма виконання: парна.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна, вмотивована.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Мікрофон».

T: Work in pairs. Look at your partner. Based on their personality or qualities, choose a sport you think would be perfect for him/her and present your ideas using the microphone.

II група вправ – вправи для оволодіння мінімонологами

Завдання № 1.

Мета: навчити учнів будувати висловлювання на рівні мінімонологу.

Форма виконання: індивідуальна.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Мікрофон».

T: Your task is to work individually. Think about your own ideas on what qualities are crucial for a successful athlete or a passionate sports fan. When you are ready, use the microphone to present your short monologue, explaining your own reasoning to the class.

Завдання № 2.

Мета: навчити учнів будувати висловлювання на рівні мінімонологу.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тип монологу: *монолог-опис.*

Інтерактивна технологія: *«Круглий стіл».*

T: Let's have a round table meeting. In groups, take turns dressing one member for a specific sports activity (e.g., hiking, cycling, basketball) and explain to the group why the chosen outfit suits that sport.

Завдання № 3.

Мета: навчити учнів будувати монологічне висловлювання на рівні мінімонологу.

Форма виконання: *групова.*

Тип вправи: *продуктивна, комунікативна.*

Тип монологу: *монолог-роздум.*

Інтерактивна технологія: *«Круглий стіл».*

T: Work in groups. Your task is to have a round table discussion. Talk about the problem of a sedentary lifestyle in modern society and make a list of the most common benefits of engaging in sports and physical activity.

Use following structure:

Introduction – state the topic and your opinion clearly.

Main body – 2 benefits (2 examples and 2 reasons).

Conclusion – restate or summarize opinion.

Завдання № 4.

Мета: навчити учнів будувати монологічне висловлювання на рівні мінімонологу.

Форма виконання: *групова.*

Тип вправи: *продуктивна, умовно-комунікативна.*

Тип монологу: *монолог-роздум.*

Інтерактивна технологія: *«Мікрофон».*

T: Work in groups. Using the scheme as a guide, select a sport. Then, one at a time, using the microphone, describe the specific challenges that athletes encounter in that sport.

<i>Chosen Sport</i>	<i>Physical Challenges</i>	<i>Psychological Challenges</i>	<i>External/Organizational Challenges</i>

Завдання № 5.

Мета: навчити учнів будувати монологічне висловлювання на рівні мінімонологу.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, умовно-комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Круглий стіл».

T: Work in groups! Your mission is to discuss the statement: "Sport is essential for a good life". Talk about the reasons for and against this idea, and share any other opinions you have.

Disadvantages	Advantages
The first disadvantage is...	The positive aspects of ... are ...
The drawbacks of ... are ...	Another benefit is ...
An arguments against ... is	There are many advantages to ... and one of them is...
A negative consequence of ... is ...	The positive points include ...
The downside is...	Another benefit is ...

III група вправ – вправи для оволодіння різними типами монологів.

Завдання № 1.

Мета: навчити учнів будувати монолог-переконання.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тип монологу: монолог-переконання як різновид монологу-роздуму.

Інтерактивна технологія: «Мікрофон».

T: We will do a team selection activity. In each group, one student is the coach, and the others are athletes. The coach is selecting an athlete for their team. One by one, the athletes introduce themselves to the coach. After that, the coach picks one athlete and tells the group why they made that choice.

Завдання № 2.

Мета: навчити будувати монолог-роздум.

Форма виконання: парна.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Круглий стіл».

T: Work with a partner. You are both sports agents having a discussion before a press conference. Take turns practicing a speech that reveals the truth about why many talented athletes miss out on contracts and sponsorships. Give each other feedback on your ideas.

Завдання № 3.

Мета: навчити будувати монолог-роздум.

Форма виконання: парна.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: «Ворожка».

T: You are a sports fortune-teller. Work in pairs. Take turns to share your predictions concerning the future of sport.

Завдання № 4.

Мета: навчити будувати монолог-роздум.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тип монологу: монолог-розповідь.

Інтерактивна технологія: метод «Прес».

T: Let's do a talk show. In your group, one person is a famous athlete, and the rest are reporters. The athlete will share their personal story, including the

challenges they faced and their future ambitions. The reporters should then ask questions to learn all the details.

Завдання № 5.

Мета: навчити будувати монолог-розповідь.

Форма виконання: групова.

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Тип монологу: монолог-роздум.

Інтерактивна технологія: круглий стіл.

T: Get into your groups for a talk show debate. Choose a position: "Online sports can replace traditional sports" or "They cannot." Prepare a short presentation with your reasons and examples, and be ready to discuss it with the class.

Таким чином, в основі організації ефективного процесу навчання ММ лежить комплекс вправ, що включає типи вправ, класифіковані за основними (спрямованість на прийом або видачу інформації, комунікативність, вмотивованість, рівень керування діями/діяльністю учня, наявність/відсутність ігрового компонента, наявність/відсутність опор, спосіб виконання вправи) та додатковими критеріями (характер виконання, участь рідної мови та/або першої ІМ, місце виконання). Розроблений комплекс вправ, адаптований до підходу "знизу-вгору", складається з трьох груп вправ. Метою першої групи є розвиток текстової компетентності через формування вмінь поєднання речень у ПФЄ. Використовуються зразки та дидактичні опори, а акцент робиться на структурі, а не на автентичній комунікації. В свою чергу, друга група вправ знаменує собою перехід учнів до створення коротких монологічних висловлювань. Рецептивно-продуктивні та продуктивні вправи використовуються для розвитку здатності будувати зв'язні мінітексти, хоча комунікативність залишається умовною. Ключовими елементами є стимулювання мотивації, забезпечення підтримки та надання простору для самостійності. Третя група вправ – це кульмінація розвитку монологічного мовлення, де учні вільно створюють адаптовані

висловлювання. Пріоритетними виступають продуктивні комунікативні вправи. Вчитель виступає фасилітатором, який заохочує автономію та мінімізує опори для незалежного планування. Активний розвиток монологічного мовлення відбувається через різноманітні форми роботи виключно цільовою мовою.

2.3. Модель організації процесу формування англomовної компетентності в монологічному мовленні в учнів старшої школи з використанням інтерактивних технологій

Спираючись на розроблений комплекс вправ для формування у старшокласників компетентності в іншомовному ММ із залученням інтерактивних технологій, нами було розроблено модель навчання.

Для забезпечення концептуальної ясності подальшого викладу, в першу чергу, необхідно дати визначення "освітній процес". Згідно з дефініцією, закріпленою в Законі України "Про освіту", освітній процес – це комплексна система науково-методичних та педагогічних заходів, орієнтованих на розвиток особистісного потенціалу шляхом формування та активного використання набутих компетентностей, з особливим акцентом на КММ [8].

У свою чергу, модель освітнього процесу – це адаптований і деталізований алгоритм реалізації конкретного педагогічного методу або системи навчання, запропонованого дослідником, що набуває своєї унікальної форми в практичній діяльності [37, с. 159]. Створення дієвої моделі навчання базується на комплексному аналізі ряду факторів, що впливають на її ефективність та успішність реалізації. Серед них слід виділити: керівні принципи, ступінь складності та визначені цілі, навчальну дисципліну, об'єкт вивчення, суб'єкти навчання, наявні ресурси, узгоджений розподіл навчального часу, тематичний фокус, а також можливість корекції співвідношення завдань у межах навчального комплексу.

Доцільно також зупинитися на специфічних особливостях, притаманних саме інтерактивним технологіям, оскільки вони є центральним

елементом досліджуваної роботи. Отже, за твердженням К.О. Матвієнко, модель інтерактивного навчання ММ ґрунтується на трьох ключових принципах: уникнення шаблонності в організації навчального процесу, забезпечення взаємозв'язку між різними видами мовленнєвої діяльності, а також реалізація особистісно-діяльнісного підходу [13, с. 47].

Аналізуючи детальніше, принцип нетрадиційності системи навчання є визначальним у розробці представленої моделі, оскільки інтерактивне навчання передбачає активне використання різноманітних інтерактивних технологій в освітньому процесі. Вагомість принципу врахування особистісно-діяльнісного підходу для ефективності моделі інтерактивного навчання зумовлена активною позицією старшокласника, який одночасно є об'єктом та суб'єктом навчальної діяльності. Адже розроблена модель інтерактивного навчання забезпечує не тільки отримання та опанування знань від учителя, інших учнів або з зовнішніх джерел, а й можливість обміну знаннями, що сприяє більш глибокому засвоєнню інформації та розвитку навичок, необхідних для подальшої самореалізації особистості. При цьому, інтегрований розвиток умінь читання, письма, аудіювання та говоріння забезпечує комплексний підхід до формування мовленнєвої компетентності, де кожний вид діяльності підсилює та збагачує інші.

У свою чергу, освітній процес з використанням запропонованого комплексу вправ організовано у вигляді ситуативно-тематичних циклів (СТЦ). Кожен СТЦ поділяється на три мікроцикли (МЦ), що відповідають трьом етапам формування умінь ММ з використанням інтерактивних технологій, а саме: рецептивно-репродуктивному, репродуктивно-продуктивному та продуктивному.

Такий розподіл комплексу вправ на цикли й МЦ відповідає критеріям і вимогам до побудови «методичного циклу» і «мікроциклу». Зважаючи на те, що метою кожного МЦ є добитися автоматизованих навичок іншомовної діяльності на цій основі - мовленнєвих умінь вищого порядку [12, с. 227],

кожен із них корелює з конкретним етапом формування досліджуваної компетентності.

Тривалість одного СТЦ визначається рівнем деталізації опрацювання матеріалу і може становити 2–4 тижні (8–16 уроків). Зважаючи на обмеженість часу, відведеного на пробне навчання, було прийнято рішення зосередитися на одному СТЦ, проте з обов'язковим та якісним проходженням усіх трьох МЦ, що є важливими для досягнення поставленої мети.

Отже, враховуючи обмеженість ресурсу часу та обрану методологічну парадигму «знизу-вгору», структура експериментального навчання передбачає наступну послідовність мікроциклів:

МЦ 1 — Мікроцикл 1: побудова висловлювань на рівні ПФЄ.

МЦ 2 — Мікроцикл 2: побудова висловлювань на рівні мікромонологу.

МЦ 3 — Мікроцикл 3: побудова висловлювань на рівні монологу.

Отже, початковий етап (МЦ 1), цілеспрямовано забезпечує формування лінгвістичної основи висловлювань, спрямоване на акумуляцію необхідного лексико-граматичного матеріалу та формування вмінь оперувати ним на рівні ПФЄ, кульмінацією чого є продукування граматично коректних і семантично насичених речень. Наступний етап (МЦ 2), фокусується на синтаксико-текстуальному аспекті, забезпечуючи перехід від окремих речень до логічно зв'язних мікротекстів і формуючи вміння щодо внутрішньотекстової когезії та когерентності, кульмінацією чого є створення коротких, тематично єдиних абзаців, які містять тезу та її підтвердження. Фінальний етап (МЦ 3), забезпечує формування монологічних умінь оцінного й інтерпретаційного характеру, кульмінацією чого є продукування та публічна презентація аргументованого виступу з інтеграцією візуальних технологій.

Проаналізуємо процес формування КММ учнів за допомогою запропонованої моделі в межах шкільної програми. Загалом, навчання ІМ у старшій школі здійснюється на базовому загальноосвітньому та поглибленому профільному рівнях відповідно до визначеного навчального

плану та спеціальних навчальних програм. Саме у нашому випадку, дослідження проводилося з учнями, рівень підготовки яких відповідав базовому стандарту, а саме передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом та забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача [17, с. 4]. Зміст уроків англійської мови об'єднується в тематичні блоки — це логічно пов'язані частини навчального матеріалу, які відповідають певній темі або мовній ситуації. Загалом, кількість тематичних блоків на семестр, хоча й передбачена календарним плануванням, може бути скоригована вчителем самостійно, залежно від кількості годин на тиждень та завершеності теми.

Ретельний аналіз календарно-тематичного планування, розробленого на основі підручника з англійської мови Карпюк О.Д. (2018 р.) та імплементованого в освітній установі, де було проведено пробне навчання, дозволив встановити, що структура першого семестру охоплює чотири тематичні модулі, на опанування яких, з урахуванням усіх форм контролю, відведено 31 академічну годину. У свою чергу, структурування другого семестру передбачає поглиблене вивчення п'яти тематичних блоків, на реалізацію яких відведено 37 годин [2]. Зважаючи на вищезазначене, ми поставили собі за мету синтезувати ІТ в канву кожного уроку, щоб забезпечити максимальну залученість учнів у навчальний процес та сприяти глибокому засвоєнню матеріалу.

Для забезпечення ефективної імплементації розробленої моделі необхідно враховувати регламентовані нормативи тривалості навчальної діяльності. Зокрема, відповідно до чинного законодавства, максимальна безперервна тривалість навчальних занять для учнів 5-11(12) класів становить 45 хвилин. При цьому в умовах воєнного або надзвичайного стану для синхронного дистанційного навчання учнів 10-11 класів встановлені альтернативні (варіативні) норми: до трьох занять по 45 хвилин, чотирьох по 35 хвилин, п'яти по 30 хвилин або шести по 25 хвилин [28]. В контексті аналізу нашого пробного навчання, було реалізовано переважну більшість

запланованих уроків саме у повному обсязі, що дозволило досягти всіх визначених дидактичних цілей для кожного заняття.

Загалом, застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги й до структури уроку, але, як правило, вона складається з трьох основних частин:

- вступної, завданням якої є мотивація навчальної діяльності учнів, актуалізація опорних знань і уявлень учнів та оголошення, представлення теми й очікуваних навчальних результатів;
- основної, що передбачає опанування учнями нового змісту;
- підсумкової, коли засвоєне систематизується і узагальнюється, відбувається рефлексія процесу навчання й оцінювання результатів уроку [24, с.31].

Проте, формування стійкої іншомовної комунікативної компетентності не обмежується аудиторним навчальним часом. Ключовим резервом для поглиблення засвоєння є екстраполяція навчальної діяльності в позаурочний простір. Особливо у випадках, коли мовленнєва практика не підтримується соціально-культурним середовищем учнів, самостійна робота виконує функцію систематизації та актуалізації знань, запобігаючи їхній деградації. З огляду на зазначені дидактичні чинники, було вирішено впровадити в кожне домашнє завдання протягом усього періоду пробного навчання спеціалізовані завдання, орієнтовані на формування вмінь ММ засобами інтерактивних освітніх технологій.

При цьому, варто пам'ятати, що основною метою домашніх завдань є закріплення, поглиблення і розширення знань, набутих учнями на уроці; підготовка до засвоєння нового матеріалу; формування в дітей уміння самостійно працювати; розвиток їхніх пізнавальних інтересів, творчих здібностей тощо.

В свою чергу, їхня ефективність визначається дотриманням певних вимог до їх організації:

- 1) розуміння учнями поставлених перед ними навчальних завдань;

- 2) врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів,
- 3) їхніх пізнавальних можливостей, специфіки кожного навчального предмета, складності матеріалу, характеру завдань та ін.;
- 4) формування загальнонавчальних умінь і навичок (вміння правильно розподіляти час, встановлювати послідовність виконання завдань, виділяти головне, використовувати попередньо вивчений матеріал, застосовувати наявні знання тощо).

Згідно з Державними санітарними нормами влаштування обсяг домашніх завдань з усіх предметів має бути таким, щоб витрати часу на їх виконання не перевищували 4 години у 10-12 класах [29].

Логічно переходячи до критеріїв оцінювання, варто зазначити, що ключовою метою контролю у навчанні ММ є діагностика здатності учнів репродукувати зміст прочитаного чи прослуханого тексту, а також продукувати власні монологічні висловлювання на основі вивченого мовного та мовленнєвого матеріалу. Відповідно, об'єктом контролю іншомовної КММ є рівень її сформованості та її структурних компонентів (знань, навичок і вмінь). Нормативне забезпечення рівня КММ відповідає шкалі Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: B1–B2 (залежно від профілю) на завершення старшої школи [31 с.12].

Згідно з Курлянд З. Н. під час уроку використовуються різні форми контролю – індивідуальний, груповий, фронтальний, взаємний, самоконтроль [11]. На нашу думку, саме індивідуальна форма оцінювання монологічного мовлення надає вчителю найширші можливості для всебічного аналізу підготовки кожного учня, дозволяючи врахувати всі нюанси та особливості його мовленнєвої діяльності, а отже – сформувати максимально об'єктивну картину рівня його володіння уміннями монологічного мовлення. Але під час поточного контролю варто поєднувати індивідуальні форми перевірки з парними, груповими та фронтальними, щоб уникнути пасивності класу. Для цього можна давати іншим школярам установки на прослуховування того

учня, який говорить, створювати ігрові ситуації і, таким чином, мотивувати учнів до участі у роботі [31 с.12].

З 2000 року в системі загальної середньої освіти України було імплементовано 12-бальну шкалу оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. Залежно від ступеня оволодіння навчальним матеріалом розрізняють чотири рівні його засвоєння та вміння оперувати ним: початковий (1-3), середній (4-6), достатній (7-9), високий (10-12) [26].

По мірі розгортання думки, хотілося б звернути увагу на ще один ключовий аспект. Ми переконані, що невід'ємною складовою успішної моделі освітнього процесу є «роль педагога» – фігура, що визначає якість навчання та надихає на професійний розвиток. Учитель має не лише володіти бездоганною англійською мовою, бути знавцем міждисциплінарних зв'язків та експертом у своїй галузі, але й талановитим наставником, здатним донести знання до кожного, залишаючись при цьому відкритим до нового та готовим до змін. Це передбачає розвинені комунікативні здібності, прагнення до самовдосконалення, високі моральні принципи, творчий підхід та адаптивність у мінливому світі. Тому, постійний професійний розвиток учителя, що охоплює різні аспекти педагогічної діяльності, є критично важливим. Він передбачає якісну підготовку до занять, розробку навчальних матеріалів, підвищення кваліфікації, поширення досвіду та активну участь у науковому житті. Беручи більш глобальніше, нова ера в українській освіті вимагає від педагогів переосмислення традиційних підходів та впровадження особистісно-орієнтованого навчання, де учень стає центральною фігурою освітнього процесу, а вчитель, відмовляючись від авторитарної ролі, перетворюється на наставника та помічника, який, використовуючи сучасні методи та техніки, стимулює навчальну діяльність, спрямовуючи до досягнення омріяних результатів. Таким чином, саме він стає рушійною силою вдосконалення освітнього процесу, надихаючи вихованців на нові звершення.

Отже, проведений аналіз окреслює концептуальну модель освітнього процесу, спрямовану на формування іншомовної комунікативної КММ у системі загальної середньої освіти. Модель функціонує як індивідуальна інтерпретація інтерактивних технологій, що ґрунтується на ключових принципах нетрадиційності та особистісно-діяльнісного підходу, де учень виступає одночасно об'єктом та суб'єктом навчальної діяльності. Будова моделі інтегрована у навчальний процес через ситуативно-тематичні цикли, які корелюють із тематичними блоками шкільної програми. Регламентація навчання здійснюється з урахуванням кількості годин (наприклад, 31 та 37 академічних годин на семестр) та нормативної тривалості уроку (45 хвилин). Кожен СТЦ реалізується поетапно, використовуючи методологічну парадигму «знизу-вгору» через три МЦ, що відповідають стадіям формування умінь ММ:

1. **МЦ 1** — Мікроцикл 1: побудова висловлювань на рівні ПФЄ.
2. **МЦ 2** — Мікроцикл 2: побудова висловлювань на рівні мікромонологу.
3. **МЦ 3** — Мікроцикл 3: побудова висловлювань на рівні монологу.

Ефективність моделі посилюється екстраполяцією навчальної діяльності у позаурочний простір: домашнє завдання містить спеціалізовані завдання, що закріплюють уміння ММ, не перевищуючи регламентований обсяг у ≤ 4 години для 10–12 класів. Оцінювання виступає як діагностика рівня сформованості КММ, об'єктом якої є її структурні компоненти (знання, навички та вміння). Нормативним критерієм кінцевої сформованості є рівень B1–B2 Загальноєвропейських Рекомендацій. З 2000 року в системі загальної середньої освіти імplementовано 12-бальну шкалу оцінювання, яка використовується для

індивідуального контролю. Критерії оцінювання передбачають чотири рівні засвоєння: початковий (1–3), середній (4–6), достатній (7–9) та високий (10–12) бали, забезпечуючи всебічний аналіз підготовки учнів.

Висновки до другого розділу

Розділ другий був присвячений деталізації технологічного та методичного забезпечення процесу формування англомовної КММ учнів старшої школи. Центральним елементом стала методологічна парадигма «знизу-вгору», обрана як найбільш ефективна для цілеспрямованого розвитку монологічних умінь. У межах цієї парадигми навчання КММ структуровано на три послідовні етапи: від формування вмінь поєднання окремих фраз і елементів у зв'язні ПФЄ до створення повноцінних, автономних монологів різних функціонально-сміслових типів (опис, розповідь, роздум). На кожному з цих етапів ІТ відіграють ключову роль, забезпечуючи необхідну мотивацію, візуалізацію структур та реалістичне комунікативне середовище.

Практичне втілення обраного підходу реалізовано через розроблений комплекс вправ, класифікований за широким спектром критеріїв, що охоплюють рівень керування діями, наявність опор та комунікативну спрямованість. Комплекс також поділений на три групи, які точно корелюють із зазначеними етапами: перша група спрямована на розвиток текстової компетентності та структурну роботу з ПФЄ; друга – знаменує собою перехід до коротких мінітекстів із зростаючою самостійністю; третя – кульмінує в автономному та вільному створенні повноцінних монологічних висловлювань. Вчитель при цьому поступово переходить від керівника до фасилітатора, мінімізуючи опори та заохочуючи самостійне планування мовленнєвої діяльності.

Організаційна цілісність освітнього процесу забезпечується концептуальною моделлю, яка виступає індивідуальною інтерпретацією інтерактивних технологій на засадах особистісно-діяльнісного підходу. Модель інтегрована в навчальний процес через СТЦ, які повністю корелюють із програмним матеріалом. Кожен СТЦ реалізується поетапно через три відповідні МЦ: формування висловлювань на рівні ПФЄ, на рівні мікромонологу, на рівні монологу. Ефективність моделі також посилюється регламентацією часу, зокрема, включенням спеціалізованих домашніх завдань для закріплення ММ умінь у позаурочному просторі.

Завершальним елементом системи є оцінювання, яке виступає діагностикою сформованості КММ. Об'єктом контролю є її структурні компоненти (знання, навички та вміння), а нормативним критерієм кінцевої сформованості визначено рівень В1–В2 Загальноєвропейських Рекомендацій. Використання 12-бальної шкали оцінювання, імplementоване у загальній середній освіті, дозволяє всебічно аналізувати підготовку учнів на чотирьох рівнях засвоєння, забезпечуючи об'єктивну діагностику досягнення цільових орієнтирів. Таким чином, другий розділ забезпечив повну методичну та організаційну базу для реалізації навчання ММ, що є необхідною передумовою для експериментальної перевірки її ефективності.

РОЗДІЛ 3.

ПРОБНЕ НАВЧАННЯ З МЕТОЮ ПЕРЕВІРКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Організація та проведення пробного навчання

Щоб забезпечити високу валідність дослідження, першочерговим кроком є проведення термінологічного аналізу з подальшою операціоналізацією ключових понять. Тож, відповідно до дефініції пробне навчання представляє собою дослідження, побудоване переважно на ерудиції та педагогічній інтуїції вчителя, який здійснює науковий пошук. У цьому випадку вчитель, спираючись на власний досвід, без глибокого й тривалого вивчення проблеми здійснює пошук, завдяки якому підтверджується або спростовується висунуте і первинно обґрунтоване допущення, спрямоване на вдосконалення окремих аспектів процесу навчання [15, с. 46].

Після теоретичного обґрунтування концептуальних положень, викладених у попередніх розділах, та розробки комплексу вправ було організовано та проведено пробне навчання для емпіричної перевірки ефективності запропонованої методики. Його основними компонентами були: чітка, часово обмежена тривалість із визначеним початком і завершенням, наявність наперед сформульованої гіпотези, детально структурований план організації, а також оцінювання початкового та кінцевого рівня сформованості знань, навичок і вмінь, що відповідають специфіці досліджуваної проблеми.

У ході дослідження було висунуто гіпотезу, т.б. таке припущення, котре містить нові, ще не перевірені наукою твердження, які можуть бути перевірені за допомогою вже відомих або нових, запропонованих дослідниками методів. Гіпотеза нашого пробного навчання полягала в тому, що формування іншомовної монологічної компетентності в учнів старших класів буде оптимізовано за умови, якщо дидактичний процес буде

реалізовано на засадах спеціально спроектованої методики, що передбачає системне та цільове впровадження інтерактивних технологій.

Мета пробного навчання полягала у верифікації імplementованої методики та підтвердження висунутої гіпотези в умовах реального педагогічного процесу. Досягнення поставленої мети передбачало реалізацію наступних завдань:

1. здійснити експериментальну перевірку ефективності розробленої методики навчання монологічного мовлення учнів старших класів, що базується на системному застосуванні інтерактивних технологій;
2. визначити та обґрунтувати оптимальну послідовність використання груп вправ, які інтегрують інтерактивні засоби, для послідовного формування структурних компонентів монологічної компетентності відповідно до етапів навчання;
3. проаналізувати динаміку змін рівнів сформованості КММ в учнів експериментальної групи, а також підтвердити статистичну значущість отриманих результатів після впровадження авторської методики.

Експериментальна апробація методики була реалізована на базі 10-В класу Комунального закладу «Городнянський ліцей № 1» в період з 12 по 23 травня 2025 року. Пробне навчання проводилося на уроках англійської мови, як першої іноземної і було обмежено фіксованим обсягом шести навчальних занять. Вибірка експериментальної групи складала 14 учнів.

Згідно з прийнятою методологією, структура пробного навчання складається з чотирьох логічно взаємопов'язаних етапів: 1) організаційного етапу; 2) етапу реалізації; 3) етапу констатації та 4) етапу інтерпретації отриманих результатів пробного навчання.

На першому, організаційному етапі, нами було здійснено визначення цілей та розробку і всебічне обґрунтування наукової гіпотези. Паралельно ми сформували емпіричну базу дослідження: вибірка включала 14 учнів 10-го класу, яку ми обрали як репрезентативну для загальноосвітнього рівня, що гарантувало необхідну валідність отриманих результатів. Підготовка

матеріалів (комплексу вправ та контрольних білетів) здійснювалася на основі чинної робочої програми. Даний інструментарій було адаптовано з метою забезпечення рівнозначної складності завдань і гарантування системного та цільового впровадження інтерактивних технологій під час наступного етапу.

Етап реалізації передбачав проведення запланованого пробного навчання із забезпеченням його чистоти та надійності. Структура включала констатувальний та контрольний зрізи, для яких ми застосовували уніфіковану процедуру усного тестування (витягування білетів та індивідуальна відповідь). Основний етап полягав у реалізації авторської методики: системне та цілеспрямоване впровадження інтерактивних технологій займало приблизно третину часу на уроці та було обов'язково інтегровано у домашнє завдання для розвитку вмінь.

Третій етап — констатація — мав своїм головним завданням виявлення кількісних та якісних характеристик результатів. На цьому аналітичному етапі ми здійснили детальну обробку результатів, яка розпочалася із порівняння різниці балів між початковим (констатувальним) та фінальним (контрольним) зрізами. Це зіставлення дало змогу обчислити динаміку приросту рівня сформованості КММ. Таким чином, цей етап, що складався з обробки даних та формулювання висновків, став основою для експериментального підтвердження нашої гіпотези.

Четвертий етап, інтерпретаційний, був заключним та найважливішим для наукової цінності роботи. Його головна функція полягала у доведенні надійності отриманих емпіричних результатів та поясненні причин виявленого приросту при навчанні ММ з використанням інтерактивних технологій. На цьому етапі ми здійснили всебічний аналіз даних, що дало змогу не лише констатувати факт зростання показників, а й встановити, що саме системне та цілеспрямоване застосування інтерактивних технологій стало ключовим чинником ефективності. Фінальним компонентом цього етапу стало формулювання методичних рекомендацій, які ґрунтуються на

підтвердженій гіпотезі і мають практичну цінність для подальшого впровадження нашої методики у навчальний процес.

У результаті аналізу теоретичних джерел, було визначено ключові критерії оцінки монологічного мовлення. До них належать: комунікативна відповідність, що передбачає адекватність висловлювання ситуації спілкування; логічна зв'язність, що характеризує здатність до послідовного та аргументованого викладу думок; мовна правильність, що відображає знання та вміння застосовувати граматичні та лексичні норми мови; жанрова відповідність, що свідчить про розуміння та дотримання вимог до структури та стилю; і, нарешті, повнота висловлювання, що демонструє здатність розкрити тему в достатньому обсязі. Важливо також зазначити, що використання запропонованих критеріїв суттєво спрощує процес оцінювання учнів. Однак, зважаючи на відсутність уніфікованих підходів до атестації усного мовлення, слід визнати, що запропонована система не позбавлена суб'єктивності, зумовленої впливом людського фактору.

Далі, в ході розгляду чинної робочої програми, критеріїв та шкал оцінювання, запропонованих у Рекомендаціях Ради Європи, а також систем оцінювання, що використовуються в міжнародних мовних тестах, таких як TOEIC Speaking Test (максимальна оцінка – 200 балів), IELTS (9-бальна шкала) та FCE (40 балів з 200 за усне мовлення) [7], було встановлено відсутність уніфікованої системи тестування мовленнєвої компетентності. Ураховуючи виявлені розбіжності в існуючих моделях оцінювання, було вирішено дотримуватися нормативно закріпленої 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів, що діє в Україні з 2000 року [27].

Варто також зауважити, що запроваджений нами підхід до оцінювання відповідає сучасним педагогічним тенденціям, зокрема рекомендаціям Г. Драйденом та Дж. Вос. В основі закладена модель XXI століття, де 50% припадає на самооцінювання, 30% на взаємооцінювання, і лише 20% на оцінку вчителя. Це рішення не тільки оптимізує та готує до навчання у вищих навчальних закладах, але й значно покращує динаміку групової

роботи, забезпечуючи постійний взаємоконтроль. Більш того, завдяки зниженню психологічного тиску (оцінювання однокласниками) та наявності взаємоконтролю, ми отримуємо більш об'єктивні дані про успішність кожного учня [4]. Відповідно для заохочення самоусвідомлення та навчання через взаємодію, учням після виконання завдань з монологічного мовлення було надана можливість проговорити помічені помилки та оцінити власний досвід або досвід іншого учня.

Наведемо методичні матеріали, а саме завдання для проведення вхідного та вихідного контролю рівня сформованості монологічних умінь старшокласників.

Тема: “Do you like sport?”

Вхідний тест

Task 1. Monologue-reflection

Think about why sport matters to people. Name four key reasons and then explain why each one is important in 10-15 sentences.

Task 2. Monologue-narration

Imagine you had the opportunity to meet a famous athlete. Who would you choose to meet and why? What three questions would you ask them? Make a monologue in 10-15 sentences.

Task 3. Monologue-description

Describe your ideal place for doing sports (e.g., a perfect park, a gym, a sports complex). What does it look like? What facilities does it have? What kind of atmosphere is there? Why would you enjoy spending time there? Make a monologue in 10-15 sentences.

Вихідний тест

Task 1. Monologue-reflection

If you had to choose between playing a team sport and an individual one, which would you pick and why? Explain the key differences between these two types of sports and justify your preference.

Task 2. Monologue-narration

Imagine you could go to any major sports event in the world (e.g., the Olympics, a World Cup final, a famous tennis tournament). Which event would you choose? Describe what it would be like to be there. What would you see, hear, and feel? Make a monologue in 10-15 sentences.

Task 3. Monologue-description

Describe your ideal daily sports routine. What time do you wake up and start exercising? What activities do you do during the day—running, swimming, yoga, team sports? Where do you train? What do you eat to stay healthy and strong? Make a monologue in 10-15 sentences.

Отже, пробне навчання було проведене у в період з 12 по 23 травня 2025 року й складалося з чотирьох етапів (організація, реалізація, констатація, інтерпретація). Основою пробного навчання було вивчення ефективності інтеграції інтерактивних технологій у формування КММ десятикласників. Мета — визначити вплив цих технологій на КММ, а гіпотеза полягала у позитивній кореляції між їх використанням та рівнем розвитку КММ. Аналіз теоретичних джерел визначив ключові критерії оцінки монологічного мовлення: комунікативна, логічна, мовна, жанрова відповідності та повнота. Оцінка рівня сформованості вмінь ММ базувалася на 12-бальній шкалі за ключовими критеріями: комунікативність, логічність, мовна та жанрова відповідності, повнота. Після кожного виступу учні обговорювали помилки та оцінювали досвід – власний або однокласника – для заохочення самоусвідомлення.

3.2. Констатація та інтерпретація результатів пробного навчання

Пробне навчання репрезентує собою діагностичний комплекс, що дозволяє здійснювати оцінювання дієвості застосовуваних педагогічних технік та визначати ступінь когнітивної асиміляції навчальної інформації учнями. Його справжня цінність полягає не лише у фіксації поточного стану

речей, а й у можливості глибокого аналізу отриманих даних, що відкриває шлях до вдосконалення освітніх стратегій та, як наслідок, досягнення значно вищих навчальних результатів. Ретельна оцінка здобутків та виявлених недоліків вказує шлях до оптимізації навчального процесу.

З метою отримання об'єктивної картини щодо рівня сформованості КММ в учнів десятого класу, нами було здійснено комплексний підготовчий етап до проведення пробного навчання. Він включав в себе не лише розробку та адаптацію необхідних матеріалів, а й проведення вхідного діагностичного тестування на початку апробації та вихідного зрізу після її завершення. Надалі ми представимо детальний аналіз результатів вхідного тестування, який слугуватиме відправною точкою для подальшого дослідження.

Таблиця 3.1

№	ПІБ Учня	КВ (0-12)	ЛЗ (0-12)	МП (0-12)	ЖВ (0-12)	ПВ (0-12)	ВІ (0-12)	Середній бал
1	Бистревська А.О.	11	12	11	11	10	11	11
2	Горбач А.Є.	10	11	10	10	10	9	10
3	Єльцов Є.В.	10	10	9	10	9	9	9,5
4	Єфименко Я.Р.	9	9	9	9	8	9	8,8
5	Коваленко В.В.	7	7	9	6	9	7	7,5
6	Коливан О.О.	11	11	11	10	10	10	10,5
7	Кордик В.О.	9	10	9	9	9	10	9,3
8	Костирко А.В.	8	8	7	7	7	7	7,3
9	Котов А.В.	10	10	10	9	10	10	9,8

Продовження табл. 3.1

10	Марченко Є.В.	11	10	10	11	10	10	10,3
11	Марченко Р.В.	11	12	12	10	10	11	11,0
12	Миненко В.А.	12	9	11	10	12	9	10,5
13	Неділько Д.О.	9	9	8	9	8	8	8,5
14	Охріменко Я.О.	11	11	10	10	11	11	10,7

З метою оцінювання продукуваних учнями монологів була використана низка відповідних критеріїв, а саме:

1. Комунікативна відповідність (КВ): наскільки висловлювання відповідає ситуації спілкування, меті та аудиторії.
2. Логічна зв'язність (ЛЗ): послідовність, аргументованість, наявність вступної/основної/заключної частин, використання логічних зв'язок.
3. Мовна правильність (МП): точність використання граматичних структур, лексики, відсутність помилок.
4. Жанрова відповідність (ЖВ): дотримання вимог до структури та стилю обраного типу монологу (розповідь, опис, роздум тощо).
5. Повнота висловлювання (ПВ): наскільки тема розкрита повно, чи достатньо інформації для розуміння.
6. Вимова та інтонація (ВІ): чіткість вимови, правильна інтонація, темп, паузи, відсутність акценту, що заважає розумінню.

Таблиця 3.2

Рівнева шкала оцінювання монологічного мовлення

<i>Рівень</i>	<i>Початковий (1-3 балів)</i>	<i>Середній (4-6 балів)</i>	<i>Достатній (7-9 балів)</i>	<i>Високий (10-12 балів)</i>
КВ	Зміст не відповідає комунікативній	Є помітні порушення комунікативної	Висловлювання загалом відповідає	Висловлювання повністю відповідає

	меті завдання або ситуації. Потребує постійної підтримки з боку вчителя.	мети; висловлювання не завжди адекватне ситуації; деякі ключові моменти проігноровані.	ситуації та меті. Є незначні відхилення від інтенції, які, однак, не заважають сприйняттю.	ситуації, меті та цільовій аудиторії. Студент успішно дотримується комунікативної інтенції завдання (наприклад, переконує, інформує, описує).
ЛЗ	Монолог являє собою набір незв'язаних речень або фрагментів. Логічна побудова відсутня.	Логічні зв'язки непослідовні. Відсутній або нечітко виражений один з елементів структури (наприклад, висновок). Аргументи слабкі, часто повторюються.	Структура в основному дотримана, але зв'язки між тезами іноді можуть бути слабкими. Використовують ся переважно прості засоби зв'язку.	Чітка, продумана композиційна структура (вступ, основна частина, висновок). Використовують ся різноманітні засоби міжфразового зв'язку (сполучники, вставні конструкції) для створення ідеальної когерентності та послідовності. Аргументація є ґрунтовною та переконливою.
МП	Велика кількість грубих граматичних і лексичних	Помилки часті, особливо у вживанні складних	Переважно правильне використання граматичних	Практично відсутні граматичні та лексичні

	помилки, що значно ускладнюють розуміння змісту висловлювання.	граматичних структур та часів. Лексика обмежена, що іноді ускладнює розуміння.	структур та лексики. Наявні нечисленні помилки, які не спотворюють значення.	помилки. Використовуються складні синтаксичні конструкції, лексичний вибір точний і варіативний, що свідчить про глибоке володіння мовою.
ЖВ	Жанрові та стилістичні вимоги повністю ігноруються.	Наявне змішування жанрових ознак або їхнє ігнорування. Використаний стиль є надто простим або неформальним.	Загальні вимоги до жанру дотримані, але є невеликі стилістичні неточності.	Повністю дотримані всі вимоги до структури та стилю обраного типу монологу (наприклад, опис, роздум, розповідь). Стиль адекватний академічному контексту 10-го класу.
ПВ	Розкрито лише фрагмент теми, інформації недостатньо для повноцінного розуміння.	Тема розкрита частково. Відповіді на 1-2 мікропитання завдання відсутні. Обсяг монологу менший за необхідний.	Тема розкрита, основні питання висвітлені. Відсутні деякі деталі або додаткові приклади. Обсяг (10–15 речень) дотримано.	Тема глибоко і всебічно розкрита. Відповіді на всі мікропитання завдання подані детально, з додатковими елементами аргументації та прикладами.
ВІ	Велика кількість фонетичних помилок, які значно ускладнюють сприйняття. Мовлення	Помилки у вимові часті, що іноді ускладнює розуміння. Інтонація монотонна або неправильна,	Мовлення зрозуміле. Є поодинокі помилки у вимові, але вони не заважають розумінню.	Чітка та правильна вимова всіх звуків. Природна інтонація, правильне використання пауз, нормальний темп мовлення.

	рване, темп надто повільний або швидкий.	що знижує комунікативний ефект.	Темп інтонація загальною правильною.	та не заважає розумінню і є мінімальним.

Під час виконання завдань з продукування монологічного мовлення було виявлено певні зони для розвитку та покращення граматичної правильності мовлення учнів. Зокрема, потребують уваги питання правильного вживання часових форм, узгодження числових форм іменників, а також використання артиклів. Аналіз висловлювань також виявив потребу у вдосконаленні навичок логічної організації тексту та розширенні арсеналу засобів міжфразового зв'язку для забезпечення більшої цілісності та зв'язності висловлювання. Іноді спостерігалось відхилення від заданої теми, що свідчить про необхідність розвитку навичок уважного прочитання завдання та зосередження на його суті. Крім того, деяким учням було складно досягти необхідного обсягу монологу. Найкращий результат у групі склав 11 балів, найгірший – 7, що свідчить про неоднорідність рівня підготовки.

Презентація монологічних висловлювань відбувалася в форматі публічного виступу перед класом. Кожен учень обирав тему навчання, отримував обмежений час, щоб переглянути завдання та презентував свій монолог. Зібрані висловлювання стали об'єктом детального аналізу з використанням спеціально розроблених критеріїв оцінювання рівня сформованості монологічного мовлення. Результати попереднього тестування показали, що частина учнів (50%) володіє вміннями монологічного мовлення на відмінному рівні та половина (50%) демонструють добрі результати.

Отримавши та проаналізувавши дані початкового зрізу, ми перейшли до активного етапу емпіричного дослідження – пробного навчання, яке тривало протягом двох з половиною тижнів. Програма навчання передбачала

не лише відвідування класних занять, а й виконання учнями низки завдань, призначених для домашньої роботи, що дозволяє розвинути вміння ММ. Увесь навчальний процес був організований в межах тематичного блоку «Do you like sport?», що забезпечувало контекстуальну єдність та сприяло кращому засвоєнню матеріалу. Важливо зазначити, що систематичне використання інтерактивних технологій було пріоритетним елементом методики, що займало від 10 до 15 хвилин уроку, т.б. близько двох третин загального хронометражу. Унікальність цих занять полягає в тому, що всі поставлені цілі досягались виключно шляхом впровадження цієї інноваційної складової.

Розглянемо результати вихідного тестування рівня сформованості КММ, представлені в табл. 3.3

Таблиця 3.3

Результати вихідного тестування учнів 10-В класу

№	ПІБ Учня	КВ (0-12)	ЛЗ (0-12)	МП (0-12)	ЖВ (0-12)	ПВ (0-12)	ВІ (0-12)	Середній бал
1	Бистревська А.О.	12	11	12	11	11	12	11,5
2	Горбач А.Є.	11	11	12	10	10	11	10,8
3	Єльцов Є.В.	10	11	10	8	11	9	9,8
4	Єфименко Я.Р.	11	9	9	9	9	9	9,3
5	Коваленко В.В.	8	8	9	9	9	7	8,3
6	Коливан О.О.	10	11	11	11	10	12	10,8

Продовження табл. 3.3

7	Кордик В.О.	10	9	11	9	11	10	10
8	Костирко А.В.	8	8	9	8	7	8	8
9	Котов А.В.	9	11	10	9	11	10	10
10	Марченко Є.В.	11	11	12	11	10	11	11
11	Марченко Р.В.	10	11	12	12	11	11	11,1
12	Миненко В.А.	12	10	11	11	12	10	11
13	Неділько Д.О.	9	10	10	9	8	9	9,1
14	Охріменко Я.О.	12	11	9	11	11	11	10,8

Аналіз представлених даних у таблиці чітко демонструє покращення результатів навчання здобувачів освіти. Кожен учень, як і очікувалося, досяг власного унікального прогресу, що є цілком природним для індивідуалізованого освітнього процесу. Проте, попри цю варіативність, загальний рівень покращення за такий короткий період свідчить про високу ефективність розробленої методики і є, безперечно, відмінним показником успіху. Це підтверджує, що навіть за обмежений час можна досягти значних позитивних змін у навчальних досягненнях учнів.

Порівняємо та проаналізуємо результати вхідного та вихідного тестувань, представлені в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Визначення приросту між вхідним та вихідним тестуванням

№	ПІБ учня	Середній бал (вхідне тестування)	Середній бал (вихідне тестування)	Приріст
1	Бистревська А.О.	11	11,5	0,5
2	Горбач А.Є.	10	10,8	0,8
3	Єльцов Є.В.	9,5	9,8	0,3
4	Єфименко Я.Р.	8,8	9,3	0,5
5	Коваленко В.В.	7,5	8,3	0,8
6	Коливан О.О.	10,5	10,8	0,3
7	Кордик В.О.	9,3	10	0,7
8	Костирко А.В.	7,3	8	0,7
9	Котов А.В.	9,8	10	0,2
10	Марченко Є.В.	10,3	11	0,7
11	Марченко Р.В.	11	11,1	0,1
12	Миненко В.А.	10,5	11	0,5
13	Неділько Д.О.	8,5	9,1	0,6
14	Охріменко Я.О.	10,7	10,8	0,1

Порівняльний аналіз демонструє позитивну ескалацію показників: середній бал вхідного тестування становив приблизно 9,69 (135.7/14), тоді як середній бал вихідного тестування досяг 10,11 (141.5/14). Це покращення, що відображається у наближенні середнього результату до позначки "відмінно", підкреслює, що інтеграція запропонованих вправ та інтерактивних технологій справді сприяє якісному зростанню рівня сформованості вмінь ММ.

Узагальнюючи, для апробації розробленої методики ми провели розробку та адаптацію необхідних матеріалів в комбінації з вхідним та вихідним тестуваннями, оцінюючи монологічні висловлювання учнів за критеріями: комунікативна відповідність, логічна зв'язність, мовна правильність, жанрова відповідність, повнота висловлювання та вимова та інтонація. Початковий тест виявив потреби у вдосконаленні граматики, логіки викладу, зв'язності, обсягу та дотримання теми. Результати варіювалися від 7 до 11 балів, а середній бал становив 9,69. Після початкового зрізу, ми провели двох з половиною тижневе експериментопробне навчання, інтегрувавши в кожен урок ІТ. Це включало як класні заняття, так і самостійну роботу в межах тематичного блоку "Do you like sport?". Аналіз вихідного тестування чітко показав значне покращення результатів навчання учнів, підтверджуючи високу ефективність застосованих інтерактивних методів за короткий термін, незважаючи на природні індивідуальні відмінності у прогресі. Середній бал наприкінці досяг 10,11.

3.3. Методичні рекомендації щодо навчання монологічного мовлення учнів старших класів із використанням інтерактивних технологій

Підсумовуючи результати дослідження та спираючись на зроблені висновки, було розроблено методичні рекомендації щодо ефективного

формування англомовної комунікативної КММ учнів десятого класу з використанням інтерактивних технологій.

Важливо зазначити, що розвиток КММ має передбачати поступовий перехід від відтворення та адаптації навичок і вмінь до їх творчого застосування, а відтак потребує від учителів заохочення до розширення репродуктивних висловлювань та активної практики власного продуктивного мовлення з метою розвитку мовленнєвої ініціативи учнів. Зокрема, учням необхідно приділити особливу увагу точності та правильності монологічного мовлення, вчитися чітко формулювати думки, а також логічно та послідовно їх викладати. Однак, ці зусилля не повинні призводити до збіднення змісту висловлювання чи обмеження його креативності. Важливо пам'ятати, що основна мета — розвиток впевненості у власному мовленні та ефективна передача інформації.

З нашої точки зору, стратегія саме поступового впровадження інтерактивних технологій навчання для розвитку вмінь ММ є найбільш ефективною. Починати варто з простих технік, таких як "Займи позицію" або "Мозковий штурм", які мінімально навантажують когнітивні процеси, а потім переходити до більш складних форм, наприклад, ігрофікації з використанням сценаріїв або дебати, що вимагають глибокого аналізу. Такий підхід обумовлений двома ключовими чинниками: по-перше, відповідністю вимогам чинної навчальної програми щодо формування ключових компетентностей учнів; по-друге, необхідністю враховувати особистісно-емоційний аспект навчального процесу, який включає адаптацію до нових умов, соціальну ідентифікацію та звикання до різних режимів роботи. Врешті-решт повторює, що активне навчання у школі значно полегшує подальшу адаптацію до навчання в університеті, готуючи учнів до самостійного та відповідального здобуття знань.

Важливо враховувати принцип поступового ускладнення й при реалізації загального комплексу вправ, який логічно поділяється на три етапи:

I етап: вправи, спрямовані на поєднання окремих речень у цілісні ПФЄ, що має сприяти розвитку вмінь логічного та структурованого викладу думок.

II етап: вправи, призначені для оволодіння вміннями створення коротких монологів (мінімонологів), що допоможе навчитися чітко формулювати основні ідеї та лаконічно їх висловлювати.

III етап: вправи, націлені на формування вмінь створювати різноманітні типи монологів, що дозволить адаптувати мовлення до різних комунікативних ситуацій та ефективно доносити інформацію до аудиторії.

Враховуючи тенденцію до підвищення складності, слід зважати на те, що академічна група характеризується варіативністю рівнів навченості та темпом роботи. Зважаючи на обмеженість часу, вчитель повинен неухильно дотримуватися встановленого регламенту, але приділяти особливу увагу індивідуальним особливостям та психолого-педагогічним факторам кожного учня. Це може бути індивідуальний стиль навчання, рівень мотивації, попередній досвід у публічних виступах, а також особистісні характеристики, які впливають на готовність до самостійного навчання та розвитку. Розуміння цих аспектів дозволить викладачеві адаптувати методику та матеріали, створюючи максимально комфортні та ефективні умови для навчання. Саме ІТ допоможуть з налагодженням персоналізованого підходу.

Ключовим принципом є збалансоване поєднання індивідуальної, парної та групової роботи. Адже, індивідуальна робота забезпечує глибоке самостійне опрацювання матеріалу, парна – сприяє розвитку монологічного мовлення та отриманню зворотного зв'язку, а групова – стимулює колективне мислення та відповідальність. Варіювання режимів роботи дозволяє використовувати різноманітні форми контролю, включаючи контроль викладача, самоконтроль і взаємоконтроль. Останній, будучи потужним активатором навчальної діяльності, спонукає до розвитку мовлення, формування англомовної компетентності та самоосвіти, оскільки оцінювання інших сприяє поглибленню власного розуміння критеріїв

оцінювання. Зважаючи на це, регулярне застосування інтерактивних технологій, слід вважати важливим елементом навчального процесу. Оскільки саме вони готують учнів до ефективної комунікації та успішного навчання у вищих навчальних закладах шляхом розвитку необхідних навичок.

Проте, важливо й нагадати, що результативність формування компетентності значною мірою залежить від загальної атмосфери в класі, яка має свої особливості враховуючи вікові зміни підлітків. Рекомендується активно використовувати сучасні педагогічні технології (наприклад, перевернутий клас, гейміфікація, змішане навчання) та принципи партнерства. Це означає побудову довірливих стосунків між викладачем та учнем, де перший виступає не лише як носій знань, але й як фасилітатор, ментор та партнер у навчанні. Створення умов для формування цінностей, таких як взаємоповага, відповідальність, ініціативність, толерантність, є необхідним для успішної реалізації англомовної компетентності у реальних комунікативних ситуаціях.

Слід також зазначити, що успіх будь-якого освітнього процесу, особливо такого комплексного, як формування англомовної КММ, починається з чіткого бачення цілей та змісту. Недостатньо просто розпочати навчання, важливо заздалегідь визначити, чого саме учні мають навчитися і які знання, навички та вміння їм для цього потрібні. Тож, мета та зміст мають бути конкретними, вимірними, досяжними, актуальними та обмеженими у часі, охоплюючи всі аспекти монологічного мовлення — від логіки та граматики до лексики та невербальних сигналів.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що якість навчання прямо залежить від якості ресурсів. Тому вибір матеріалів має ґрунтуватися на чітких критеріях: їхня автентичність (максимальна відповідність реальному мовленню), релевантність (відповідність темі та цілям курсу), актуальність, різноманітність форматів (тексти, аудіо, відео) та відповідність рівню складності. Крім того, матеріали повинні мати потенціал для інтерактивної

роботи та розвитку критичного мислення, адже саме якісні та правильно дібрані ресурси слугують надійним фундаментом для ефективного та глибокого навчання. Отже, саме для системності та ефективності важливо розробити інтерактивний методичний супровід усіх тем. Це можуть бути інтерактивні підручники, онлайн-платформи з доступом до відеоматеріалів, аудіозаписів, інтерактивних вправ, тестів, форумів для обговорення. Такий супровід забезпечує доступ до навчальних матеріалів 24/7, дозволяє студентам працювати у власному темпі та отримувати додаткові ресурси для самоосвіти.

Для мінімізації труднощів у формуванні вмінь ММ в контексті використання інтерактивних технологій, пропонуємо наступні рекомендації для вчителів:

1) оптимізація вибору інтерактивних технологій: рекомендується вибирати такі види інтерактивних технологій, які не лише залучають до активної участі, але й забезпечують чіткий розподіл ролей та зобов'язання між ними. Це може бути використання онлайн-платформ для спільної роботи над проектами, де кожен відповідає за конкретний етап або аспект дослідження, або застосування інструментів для проведення дебатів з визначеними ролями промовців, опонентів та суддів. Важливо, щоб обрана технологія сприяла активній взаємодії, але не створювала хаосу та плутанини;

2) стратегія призначення черговості виступів: з метою мінімізації пауз, пов'язаних з очікуванням виявлення бажаних висловитись, учителю доцільно запровадити систему призначення номеру, за яким учень має відповідати. Такий підхід забезпечує чітку організацію процесу, дозволяє залучити до виступу кожного та підтримує динамічний темп заняття. Номер може визначатись випадковим чином, жеребкуванням, або заздалегідь, з урахуванням індивідуальних особливостей учнів;

3) візуалізація структури монологу: з метою полегшення процесу побудови зв'язного та логічного монологу, настійно рекомендується

використовувати наочні матеріали. Зокрема, лінійна схема побудови може стати ефективним інструментом, що візуалізує послідовність етапів аргументації: теза, аргументи, приклади, висновок. Також можуть використовуватись інші графічні організатори, такі як карти думок (mind maps) або блок-схеми, що допомагають студентам структурувати свої думки та ідеї;

4) підтримка міжфразового зв'язку: для забезпечення цілісності та зв'язності монологічного висловлювання, вчителю слід систематично нагадувати про важливість використання засобів міжфразового зв'язку. Це стосується як продукування власних монологів, так і коментування виступів однокласників. Важливо заохочувати до активного використання сполучників, вставних слів, займенників, прислівників та інших мовних засобів, що забезпечують логічну послідовність думок, вираження згоди або незгоди, додавання інформації, вираження причини та наслідку.

Таким чином, розроблені методичні рекомендації передбачають комбінацію індивідуальної, парної та групової роботи, а також різноманітний контроль (викладацький, само-, взаємоконтроль). Ключовим є поступове ускладнення вправ у три етапи та відповідний вибір інтерактивних технологій, з обов'язковим урахуванням індивідуальних особливостей учнів, їхнього темпу, класної атмосфери та вікових змін. Ефективність навчання залежить від ясних цілей, змісту та якісного підбору матеріалів. Ресурси мають бути автентичними, релевантними, актуальними, різноманітними та відповідними рівню. Щоб полегшити формування мовленнєвих навичок з інтерактивними технологіями, радимо оптимізувати вибір технологій, планувати черговість виступів, візуалізувати структуру монологів та забезпечувати зв'язність мовлення.

Висновки до третього розділу

Третій розділ був присвячений експериментальній перевірці ефективності розробленої методики формування англомовної КММ учнів старших класів із використанням інтерактивних технологій. Пробне навчання, яке відбулося протягом двох з половиною тижнів, було структуровано на чотири етапи (організація, реалізація, констатація, інтерпретація). Основною метою було підтвердження гіпотези про позитивну кореляцію між інтеграцією ІТ та рівнем розвитку КММ десятикласників. Для об'єктивної оцінки ММ було визначено п'ять ключових критеріїв: комунікативна, логічна, мовна, жанрова відповідності та повнота висловлювання. Оцінювання здійснювалося за 12-бальною шкалою, а обов'язкове обговорення помилок та само- і взаємооцінювання сприяло підвищенню рівня самоусвідомлення учнів.

Аналіз результатів констатувального етапу, який включав вхідне та вихідне тестування, чітко підтвердив ефективність застосованої методики. Вхідний зріз виявив середній бал 9,69, демонструючи необхідність вдосконалення граматики, логіки та зв'язності викладу. Пробне навчання, що тривало два з половиною тижні в рамках тематичного блоку "Do you like sport?" з інтегрованими ІТ, призвело до значного зростання навчальних досягнень. За результатами вихідного тестування, середній бал учнів зріс до 10,11, що свідчить про високу ефективність застосованих інтерактивних методів навіть за короткий проміжок часу та повністю підтверджує висунуту гіпотезу.

На основі отриманих експериментальних даних, було сформульовано методичні рекомендації, які передбачають комплексну організацію навчальної діяльності, включаючи індивідуальну, парну та групову роботу, а також застосування різноманітних форм контролю (викладацький, само-, взаємоконтроль). Ключовим моментом є дотримання принципу поступового ускладнення вправ, розподілених на три етапи, з відповідним вибором ІТ, що враховує індивідуальні особливості учнів та класний мікроклімат. Для

забезпечення успіху рекомендовано чітко визначати цілі, використовувати автентичні та актуальні ресурси, а також оптимізувати планування через візуалізацію структури монологів, що у підсумку сприятиме ефективному формуванню англомовної КММ.

ВИСНОВКИ

В умовах посилення глобалізаційних процесів, стрімкої динаміки інформаційного середовища та розширення міжкультурної взаємодії, формування іншомовної комунікативної компетентності у старшій школі визначено пріоритетною дидактичною парадигмою сучасної освітньої системи України. Ключове значення у цій підготовці набуває здатність здобувачів освіти до продуктивного та вільного вербального вираження власних ідей, особливо в аспекті англomовного ММ.

Міжнародні стандарти, зокрема «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти» (2003), чітко артикують нормативні вимоги до зв'язності, інтонаційної плавності та логічної структури монологів. Звідси випливає, що така висока вимога диктує необхідність відходу педагогічної практики від традиційних методів і зумовлює потребу у впровадженні інноваційних освітніх технологій, які максимально активізують залучення учнів. У цьому контексті найбільш ефективним підходом визнано ІТ, оскільки вони не лише є дієвим засобом для цілеспрямованого формування КММ, але й активно сприяють розвитку критичного мислення, креативності та навичок командної взаємодії. Відповідно, актуальність і вибір теми даного дослідження детерміновані об'єктивним запитом суспільства та дефіцитом емпірично обґрунтованих методичних розробок.

Першочерговим було важливо розкрити теоретико-методичні аспекти ММ, що забезпечило концептуальну основу для подальшого дослідження. Було встановлено, що ММ є комплексною, зв'язною усномовленнєвою формою, яка реалізується у функціонально-сміслових формах опису, розповіді чи роздуму. Зокрема, було уточнено та змістовно наповнено цілі і зміст формування КММ, визначено психолого-педагогічні та лінгводидактичні особливості ММ, такі як композиційна завершеність, смислова цілісність та логіко-синтаксична оформленість висловлювання. Ключовою освітньою метою визначено формування КММ на рівні B1 у старшокласників. Логічно переходячи до аналізу передумов, дослідження

охопило психолого-лінгвістичні особливості опанування ММ, окресливши як об'єктивні лінгвістичні характеристики, так і суб'єктивні чинники, що відображають вікові особливості учнів (прагнення до самовираження, критичність). Таким чином, зважаючи на цю потребу в адаптації навчання, було обґрунтовано застосування ІТ як найбільш ефективного особистісно орієнтованого засобу навчання. Було здійснено теоретичний аналіз ІТ, як ефективного засобу формування зазначеної компетентності, та охарактеризовано основні особливості інтерактивного навчання: евристичність, рефлексивність, групова діяльність, гнучкість, адаптивність та відносну самостійність процесу.

Методичне забезпечення дослідження було деталізовано у другому розділі, де центральним елементом стала методологічна парадигма «знизу-вгору», обрана для цілеспрямованого розвитку монологічних умінь. Саме тому навчання КММ було структуровано на три послідовні етапи: від формування вмінь поєднання окремих фраз у зв'язні прості фразові єдності ПФЄ до створення повноцінних, автономних монологів різних функціонально-сміслових типів. Практичне втілення підходу реалізовано через розроблений комплекс вправ, поділений на три групи, що корелюють із зазначеними етапами. При цьому роль вчителя поступово переходить від керівника до фасилітатора та консультанта, що стимулює розвиток лідерських якостей і навичок командної взаємодії. Організаційна цілісність процесу забезпечується розробленою концептуальною моделлю, інтегрованою в навчальний процес через СТЦ. Як завершальний елемент системи, було розроблено систему оцінювання, об'єктом контролю якого є структурні компоненти КММ, а нормативним критерієм кінцевої сформованості визначено рівень В1–В2 Загальноєвропейських Рекомендацій.

Експериментальна перевірка ефективності розробленого методичного інструментарію була реалізована у третьому розділі у формі пробного навчання на матеріалі тематичного блоку «Do you like sport?» та проведена на базі Комунального закладу «Городнянський ліцей №1» у 10-В класі. Слід

зазначити, що наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні методики формування КММ із застосуванням ІТ, уточненні критеріїв відбору цих технологій та практичній розробці комплексу вправ до згаданої теми. Результати констатувального аналізу валідизували висунуту гіпотезу, чітко засвідчивши, що системне використання інтерактивних підходів є каталізатором для інтенсивного формування англомовної КММ. Це виразилося у підвищенні рівня сформованості цієї компетентності: впродовж шести навчальних занять середній показник успішності зріс із 9,69 (вхідний зріз) до 10,11 (вихідний зріз), що становить приріст на 0,42 бала (близько 4,3%). Відповідно, значний приріст успішності, зафіксований в експериментальній вибірці, став емпіричною основою для розробки методичних рекомендацій, спрямованих на імплементацію запропонованої методики у педагогічну практику вчителів.

Апробація основних положень і результатів дослідження проводилась на всеукраїнській відеоконференції молодих науковців і студентів «Філософія, філологія, культура, освіта: слово молоді» (м. Чернігів 25 березня 2025 року), де були опубліковані тези доповіді на тему «Мета та зміст навчання англомовного монологічного мовлення учнів старших класів».

Отже, мету нашого дослідження досягнуто, а одержані результати свідчать про безумовну доцільність використання викладачами і впровадження її у навчальний процес, що значно підвищує внутрішню мотивацію учнів та сприяє розвитку низки критично важливих навичок. З цього слудіє, що перспективи подальших досліджень убачаємо у розробленні методик навчання інших видів мовленнєвої діяльності з використанням інтерактивних технологій та в удосконаленні моделей інтеграції цифрових інструментів у шкільну практику.

РЕЗЮМЕ

Бондаренко А. В. Методика навчання монологічного мовлення учнів старших класів із використанням інтерактивних технологій

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження методики формування англомовної КММ учнів старшої школи з опорою на ІТ. Теоретичний блок роботи охоплює визначення мети та змісту навчання монологічного мовлення у старшій школі, аналіз психолого-лінгвістичних чинників його навчання, а також характеристику ІТ як інноваційного дидактичного ресурсу.

У методичному розділі виділено та схарактеризовано етапи формування КММ, запропоновано комплекс вправ з використанням ІТ, спрямованих на розвиток мовленнєвих умінь, та створено модель організації навчального процесу на уроках англійської мови у старшій школі.

Експериментальна частина роботи містить опис і результати пробного навчання, яке підтвердило ефективність запропонованої методики. Зафіксовано якісні зміни у рівні сформованості вмінь ММ: підвищення зв'язності, логічності та аргументованості висловлювань, а також зростання мотивації учнів до іншомовного спілкування. На основі отриманих результатів сформульовано методичні рекомендації щодо оптимізації процесу навчання монологічного мовлення в старшій школі.

Ключові слова: монологічне мовлення, інтерактивні технології, англомовна компетентність в монологічному мовленні, методика навчання, старша школа.

SUMMARY

Bondarenko A. V. Methodology of Teaching Monologic Speech to High School Students through Interactive Technologies

In this Master's thesis, a comprehensive study of the methodology for forming English-language monological speech competence in high school students, based on interactive technologies, was conducted. The theoretical block of the work covers the definition of the goal and content of teaching monological speech in high school, the analysis of psycholinguistic factors of its instruction, as well as the characteristics of interactive technologies as an innovative didactic resource.

The methodological section outlines and characterizes the stages of forming monological speech competence, proposes a set of exercises using interactive technologies aimed at developing speech skills, and creates a model for organizing the educational process in English lessons in high school.

The experimental part of the work contains a description and results of the pilot teaching, which confirmed the effectiveness of the proposed methodology. Qualitative changes in the level of formation of monological speech skills were recorded: increased coherence, logical consistency, and argumentation of utterances, as well as increased student motivation for foreign language communication. Based on the results obtained, methodological recommendations were formulated for optimizing the process of teaching monological speech in high school.

Keywords: monological speech, interactive technologies, English-language monological speech competence, teaching methodology, high school.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва О. М., Лисанець Ю. В. До питання щодо класифікації вправ у вітчизняній і зарубіжній лінгводидактиці. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/200097205.pdf> (дата звернення: 16.06.2025).
2. Відміцька М. О. Календарне планування з англійської мови, 10 клас (I–II семестр, 2018–2019 н. р.). 12 с. URL: <https://vseosvita.ua/library/kalendarne-planuvanna-z-anglijskoi-movi-10-klas-i-ii-semestr-2018-2019-nr-99653.html> (дата звернення: 15.03.2025).
3. Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах: монографія. Дніпропетровськ, 2013. 226 с.
4. Гордон, Драйден, Вос, Джаннетт. Революція в навчанні / Перекл. з англ. М. Олійник. Львів: Літопис, 2005. 542 с.
5. Єрмоленко С. Я. Культура української мови : довідник. 3-тє вид., допов. Київ : Либідь, 2008. 304 с.
6. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк, 2012. 350 с.
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf (дата звернення: 17.09.2025).
8. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 16.09.2025).
9. Карп'юк О. English 10: Student's Book. Тернопіль : Видавництво «Астон», 2018. URL: <https://files.pidruchnyk.com.ua/uploads/book/10-klas-anglijska-mova-karpjuk-2018.pdf> (дата звернення: 22.04.2025).

10. Крюкова О. П. Самостійне вивчення іноземної мови у комп'ютерному середовищі. Логос, 1998. 126 с.
11. Курлянд З. Н., Осипова Т. Ю., Гурін Р. С. Теорія і методика професійної освіти : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 390 с..
12. Ляховицький М. В. Звукозапис у навчанні іноземних мов. Київ : Рад. школа, 1970. 240 с.
13. Матвієнко К. О. Методика формування англомовної компетентності в монологічному мовленні з використанням ігрових технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 86 с.
14. Мацюк Г. Формування навичок монологічного мовлення на заняттях української мови як іноземної. — Актуальні проблеми навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. 2021. Вип. 40, ч. 2. С. 43–48.
15. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf> (дата звернення: 01.02.2025).
16. Міцай Є. П. Інтерактивні технології в навчанні іноземних мов: сучасний стан і перспективи використання. *Науковий вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Київ. 2017. Вип. 27. С. 88–97. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/3062/Вип.%2027.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 01.02.2025).
17. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10-11 класи. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/589/58921/inozemni-movi-10-11-19_09_2017.pdf (дата звернення: 01.02.2025).

18. Навчання мовної діяльності англійською мовою в школі : посіб. [для вчителів] / [Н. К. Скляренко, Є. І. Онищенко, С. Л. Захарова]. Київ : Рад. шк., 1988. 150 с.
19. Ніколаєва С. Ю. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. *Іноземні мови*. 2010. № 3. С. 10.
20. Ніколаєва С. Ю., Борецька Г. Е., Майєр Н. В. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах : монографія. Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.
21. Пасічник О. Переосмислення вікових психологічних особливостей учнів 7-9 класів та їх вплив на оволодіння іноземною мовою. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 4. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/issue/view/42> (дата звернення: 08.01.2025).
22. Пентилюк М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
23. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : А.С.К., 2007. 142 с.
24. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : Вид-во А. С. К., 2004. 192 с.
25. Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 04.09.2000 № 428/48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0428290-00#Text> (дата звернення: 30.09.2025).
26. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.04.2011 № 329. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11#Text> (дата звернення: 15.07.2025).

27. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205. URL: <https://www.google.com/search?q=https://%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.com/ukrajini-moz-nakaz/nakaz-%D0%B2%D1%96%D0%B4-25092020-2205-pro-zatverdjennya-2020-86185.html> (дата звернення: 30.09.2025)).
28. Про обсяг і характер домашніх завдань учнів загальноосвітніх навчальних закладів : лист Міністерства освіти і науки України від 29.10.2007 № 1/9-651. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-651290-07#Text> (дата звернення: 30.09.2025).
29. Устименко О. М. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу (продовження). *Іноземні мови*. 2013. № 4. С. 3-10. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=im_2013_2_2 (дата звернення: 09.06.2025).
31. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. 3rd ed. White Plains, NY : Pearson Education, 2007. 500 p.
32. Combi C. Generation Z: Their voices, their lives. Windmill Books, 2015. 320 p.
33. Deci E. L., Ryan R. M. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*. 2000. Vol. 11, No. 4. P. 227–268.
34. Duchesne S., McMaugh A. Educational Psychology for Learning and Teaching. Melbourne, Australia : Cengage Learning, 2016. 637 p..

35. Erlam R., Philp J., Feick D. Teaching Languages to Adolescent Learners: From Theory to Practice. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 185 p.
36. Fonseca-Mora C., Fuentes C. Fostering teenagers' willingness to learn a foreign language. *Self-esteem and foreign language learning*. 2007. P. 128–143.
37. Holmes A. G. Learning Outcomes – A Good Idea, Yet with Problems and Lost Opportunities. Educational Process: International Journal. 2019. Vol. 8, No. 3. C. 147–154.
38. Keating D. P. Adolescent thinking. *At the threshold: The developing adolescent : in S. S. Feldman, G. R. Elliott (Eds.)*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1990. 642 p.
39. Laza S. Adolescentes y adultos como sujetos de aprendizaje. Mendoza : Facultad de Filosofía y Letras UNCUIYO, 2009. 83 c.
40. Machargo S. J. El profesor y el autoconcepto de sus alumnos. Madrid : Escuela Española, 1991. 176 c.
41. Páez E. M., Pascual M. S. La enseñanza de ELE a niños, adolescentes e inmigrantes. *Manual del profesor de ELE*. 2017. P. 865–912.
42. Percival E., Ellington H. A Handbook of Educational Technology. L:N.Y., 1984. P. 12–13.
43. Piaget J. The psychology of intelligence [Психологія інтелекту]. New York : International Universities Press, 1950. 182 p.